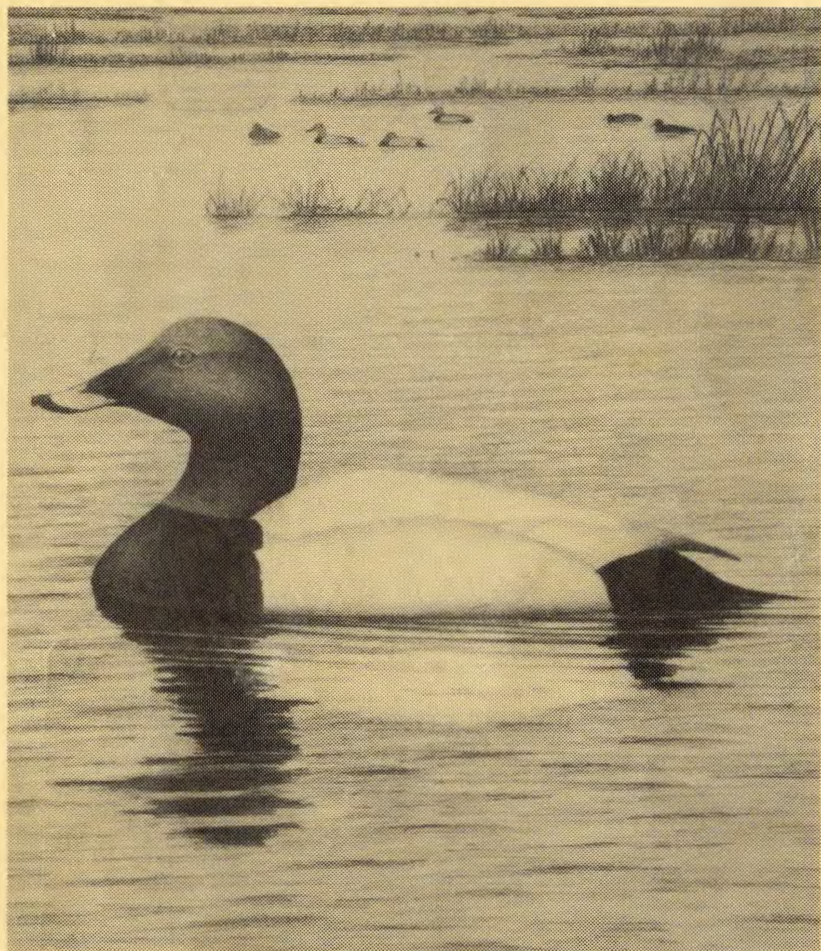

SIIVEKÄS

1 • 1991

12. vsk.

POHJOIS-SAVON LINTUTIETEELLINEN YHDISTYS KUIKKA

Julkaisija: **Pohjois-Savon Lintutieteellinen Yhdistys Kuikka**

Vastaava toimittaja: **Raimo Pakarinen**

Toimitussihteerit:
Jussi Helppi
Anne-Mari Kärkkäinen
Eelis Rissanen
Kalle Ruokolainen

Yhdistyksen osoite: **c/o Kuopion Museo, Kauppakatu 23, 70100 Kuopio**

Paino: Karisprint ky

Sisälllys

Piäkirjutus.....	1
EELIS RISSANEN: Kevätmuutto 1989 ja 1990 Pohjois-Savossa.....	2
MARKKU UKKONEN: Siilinjärven kevättömän vesi- ja rantalinnusto.....	19
MARKKU UKKONEN: Sitruunavästäräkki ensi kertaa Pohjois-Savossa.....	32
Tiedonantoja.....	34
RAIMO PAKARINEN: Niilo Saarnisuon haastattelu.....	38
Ajankohtaista.....	42

Kansikuva: Punasotka (Veli-Matti Väänänen)

Siivekkään tilaaminen ja jakelu. Jaetaan PSLTY Kuikan jäsenille. Lehden voi tilata myös jäseneksi liittymättä. Tilausmaksu 60 mk maksetaan tilille PSP KU 6606 822. Ilmestyy kahtena numerona vuodessa.

Osoitteenmuutokset: Pekka Tenhunen

Piäkirjutus

Kuva: Markku Ukkonen.

Tarkkasilmäiset lukijamme voivat heti huomata, että Siivekkään ulkoasussa on tapahtunut pieniä muutoksia. Tämä lehti on tehty tietokonepohjaisesti toimituksen omin voimin. Tekstit on kirjoitettu tekstinkäsittelyohjelmalla ja taitto on tehty sivun-taittoohjelmalla. Painopinnat on tulostettu KLYY:n hankkimalla laserkirjoittimella, joten ulkopuolista työtä on vain painovaihe. Lehden lopputulos ei ehkä ole niin huoliteltu kuin aikaisemmin, koska uutta systeemiä vasta opetellaan käyttämään.

Yhdistyksemme on vihdoin ja viimein saanut logon, joka löytyy mm. edelliseltä sivulta. Tietävästi logoasia on ollut esillä yhdistyksessä aiemminkin. Tunnuskuva oli ilmeisesti jo valittu, mutta toteutus jäi kesken yhdistyksen nimen muutospainneiden vuoksi. Uuden nimen perusteella logossa olevan linnun kuva on tietyksi itsestään selvyys. Uuden logon piirtäjälle, Veli-Matti Väänänselle, yhdistys lähettää kiitokset, samoin kuin teknisestä toteutuksesta vastanneelle Jaakko Hakkaraiselle. Tarrat ja hihamerkit painatettiin Myyntivirta Oy:ssä Vaajakoskella.

Tämän lehden välissä tulee jäsenmaksulappu niille, jotka eivät ole vielä sitä maksaneet. Maksathan jäsenmaksusi, sillä tämän vuoden kakkosnumero lähetetään vain jäsenmaksun maksaneille. Kakkosnumero ilmestyy yhdistyksen rahatilanteesta riippuen marras-joulukuussa tai viimeistään vuoden alussa.

Kun lähettelette postia tännepäin, huomioikaa uusi osoitteemme !

Hyvää syksyn jatkoa!

Eelis Rissanen

Kevätmuutto 1989 ja 1990 Pohjois-Savossa

EELIS RISSANEN

Tähän katsaukseen on koottu kevään 1989 ja 1990 muuttohavainnot yleisimpien muuttolintujen sekä muutamien vaelluslintujen osalta.

Havainnoijat ja havainnointikunnat sekä -aktiivisuus

Katsauksessa on mukana seuraavien henkilöiden havainnot. Nimilyhenteinä on käytetty standardilyhenteitä: Erkki Björk, Jaakko Hakola, Mika-Petri Harju, Aimo Hartikainen, Pertti Hartikainen, Jussi Helppi, Antti Holopainen, Patrick Hublin, Jukka Hujala, Timo Hämäläinen, Harri Högmänder (HHg) (toisen yhdistyksen jäsen), Harri Hölttä, Tuomo Jalkanen, Jaakko Kettunen, Anne-Mari Kärkkäinen, Heikki Kotilainen, Paavo Liimatta, Tuija Marienberg, Arvi Meklin, Petro Pynnönen, Eelis Rissanen, Juhani Rissanen, Kari Rissanen, Kalle Ruokolainen, Pertti Räsänen, Toivo Räsänen, Helena Rönkä, Risto Rönkä, Hannu Siikavirta, Kauko Sikström, Pekka Tenhunen, Markku Ukkonen, Esko Vesanen, Juha Väättäinen ja Asko Yli-Kauppila.

Muutamien henkilöiden havainnot on kerätty Riistaveden Lintutornin havaintovihkosta.

Havainnot saatiin seuraavien kuntien alueella:

Vuodelta 89: Juankoski, Kaavi, Kuo-

pio, Lapinlahti, Leppävirta, Maaninka, Nilsia, Rautalampi, Siilinjärvi, Varkaus, Varpaisjärvi ja Vehmersalmi. Kuopion Riistavesi on huomioitu erikseen.

Vuodelta 90 lisäksi seuraavista kunnista: Karttula, Kiuruvesi, Suonenjoki ja Vieremä.

Havainnointiaktiivisuus oli keväällä 89 kohtalainen ja keväällä 90 hyvä. Havainnointiaktiivisuutta kevään 90 osalta kohottaa selkeästi 13.4. järjestetty pinakisa sekä ko. vuonna Riistavedelle perustettu lintutorni.

Kevään sää

Molemmat kevät olivat keskimääräistä aikaisempia. Tarkasteltaessa niitä pintapuolisesti voi havaita lämpötilakehityksessäkin tiettyä samankaltaisuutta. Jos katsellaan kumpaakin kevättä hiukan tarkemmin löytyy niistä myös eroja. Kevään alku maaliskuussa oli 89 selkeästi lämpimämpi kuin 90. Vastaavasti huhtikuun tilanne oli toisin päin. Toukokuussa taas kevät 89 vie pitemmän korren lämpimyydessä.

Keväällä 89 olivat lämpötilat jo maaliskuun alkupuolelta lähtien plussan puolella. Öisinkään ei juuri ollut pakasia. Huhtikuun alussa päivälämpötilat kipuivat tasaisesti alkukuun 0°C tienoilta 13:n päivän n +15°C. Yöt oli-

vat varsinkin alkukuusta kylmiä, jopa -10°C:n yöpakkasia. Loppukuusta päivälämpötilat vaihtelivat +10°C molemmin puolin ja yöt olivat lämpimiä, mikä samalla sulatti viimeiset lumet. Järvien jäidenlähtö tapahtui pääosiltaan loppukuusta ja kuiden vaihteessa. Toukokuu oli lämpöoloiltaan tasainen lämpötilan vaihdellessa +10-+20°C välillä.

Keväällä 90 lämpötilat kohosivat plussan puolelle maaliskuun puolivälissä. Huhtikuun lämpötilakehitys oli hyvin samantapainen kuin 89, tosin kauttaaltaan oli hiukan lämpimämpää. Lumet sulivat jo hiukan puolivälin jälkeen ja järvet vapautuivat jäistä loppukuusta. Toukokuu oli lämpöoloiltaan verrattain tasainen +10 - +15°C, välillä +20°C. Alkukuusta oli muutaman päivän viileämpi jakso samoin loppukuusta.

Muuton kulku

Vuonna 90 saapuivat aikaisimmat muuttajat hiukan aikaisemmin kuin 89. Huhtikuun saapujien osalta tilanne näyttää olevan aika tasainen. Toukokuussa saapuivat hyönteissyöjät 89 aiemmin kuin 90. Kun verrataan keväitä keskenään, on huomioitava keväiden erilaiset havainnointiaktiivisuudet. Keväällä 89 voi myös havaita sellaisen piirteen, että muutamien lajien muutto on ikäänkuin karannut, eli ensimmäiset yksilöt muutamien lajien osalta jäivät näkemättä. Keväällä 90 oli jo vähän kokemusta edellisestä aikaisesta keväästä ja rytmisissä pysyttiin mukana paremmin.

Kevään 89 ensimmäiset muuttajat saapuivat maaliskuun lämpiminä päivinä.

Maaliskuun loppupuolella alkoi olla jo riittävästi sulia ensimmäille lokeille ja vesilinnuille. Huhtikuun alku kylmine öineen hiukan hidastutti muuttoa, mutta 10. päivän kieppeillä sitten repesi; lämpimät päivät houkuttelivat lintuja kokoon katsomatta. Huhtikuun puolenvälin jälkeisellä puoliskolla tapahtui monien lajien, mm. isojen lintujen ja yleisimpien petolintujen päämuutto. Huhtikuun lopun ja toukokuun alun lämpimät houkuttelivat ensimmäisiä hyönteissyöjiä. Muut toukokuun saapajat saapuivat suunnilleen ajallaan tai hiukan etujassa.

Kevään 90 ensimmäiset muuttajat saapuivat hiukan aikaisemmin kuin 89, vaikka säät olivatkin viileämpiä. Tästä eteenpäin muuton kulku oli hyvin samantyyppinen edellisen kevään kanssa aina huhtikuun lopulle saakka. Toukokuun alun viileämpi jakso hidastutti hyönteissyöjiä saapumista. Samoin toukokuun lopulla oleva viileämpi jakso hidastutti hiukan toukokuun lopun saapujia.

Molempien keväiden aikaisuutta kuvaa se, että n. 40 lajia teki uuden ennätyksen ja puolenkymmentä sivusi aikaisempaa ennätystä!

Katsauksen rakenne

Katsaus noudattelee rakenteeltaan aikaisempien vuosien mallia. Lajinimen jälkeen on sulussa vuosilta 65-88 havaitut ensimmäinen, keskimäinen ja viimeinen saapumisaika, sekä niiden vuosien määrä, joilta havainnot ko. lajista on käytettävissä. Ensimmäisiä havain-

ja luettelussa ei havaintoja ole eritelty, mikäli laji on havaittu samana päivänä kolmessa tai useammassa paikassa. Mikäli havainnossa on havainnoijia ollut enemmän kuin kolme, niitä ei ole erikseen lueteltu. Isojen lintujen sekä yleisimpien petolintujen muuttosummat on laskettu yhteen viiden vuorokauden jaksoilta ja ne on kuvattu pylväsdiagrammeina.

Kevään -90 pinnakisa

Pinnakisa järjestettiin 13.4. ja siihen osallistui 4 joukkuetta. Kisassa oli aikaa käytettävissä 12 tuntia ja alueena Pohjois-Savo. Voittajiksi selvisivät Osmo Huupponen, Heikki Kotilainen, Antero Lindholm ja Jarmo Pirhonen retkeillen lähinnä Varkauden ja Rautalammin suunnalla kasaten 71 lajia. Toisena Aimo Hartikainen, Jaakko Kettunen ja Kalle Ruokolainen 62 lajillaan liikkuen lähinnä Rautalammin alueella. Kolmantena Jussi Helppi, Eelis Rissanen ja Markku Ukonen kooten Maaninka-Siilinjärvi-Kuopio akselilta 61 lajia. Neljäntenä Pertti Räsänen, Juhani Toivanen ja Juha Väättäinen 60 lajillaan kierrellessä eri puolilla maakuntaa.

Pinnakisan vaikutuksesta havaittiin monen lajin ensisaapujat juuri sinä päivänä. Muutamista lajeista tehtiin ko. päivänä sen verran havaintoja, että niiden kohdalla lukee "eri puolilla". Näiden kokemusten perusteella kannattaisi järjestää joko pinnakisa tai muu havainnointipäivä (yhteishavainnointipäivä) johonkin aikaan kevästä. Onhan selvää, että tehostettu havainnointi lisää havaintojen määrää.

Käytetyt lyhenteet

p = paikallinen

m = muuttava

k = kiertelevä

Ä = laulava

ä = muuten ääntelevä

1/1 = koiraat/naaraspuikuiset

5 m/a3 = muuttajia tai paikallisia /parvessa tai paikassa

Maallikko/Havainnon varmistaja

Havainnot lajeittain

Vesilinnut

Kuikka *Gavia arctica* (24.4.-6.5.-13.5./22) -89: ennätysaikainen ensimmäinen 15.4. 1 m Vrk Pitkälänniemi (HHö, HKo, MU). Seuraa va 28.4 1 m Sii Vuorela (EB). Huippu vaatimaton 13.5. 6 p + 3 k Nil/Jua Suuri-Pieksä (ER). -90: ensimmäiset 23.4. 2 p ja 25.4. 5 p/2 Rau Säynätsalmi (TJa). Pari huippua (molemmat koskevat *Gavia* sp:tä): 31.5. 7 m Sii Aappola (MU) ja 3.6. a32 m Sii Jälä (KRu, MU).

Silkkiuikku *Podiceps cristatus* (8.4.-23.4.-30.4./24) -89: ensimmäinen keskimääräistä aikaisemmin 13.-14.4. 1 p Kuo Kallansillat (AHa, JKe, ER).

-90: ensimmäiset samoihin aikoihin kuin edellisellä keväänä: 13.4. Rau 1 p (JuV) ja 16.4. 3 p Kuo Kallansillat (Jri).

Härkälintu *P. griseigena* (26.4.-11.5.-18.5./14) -89: ei ilmoitettu muuttohavaintoja.

-90: nipisti päivän verran ennätyksestään 25.4. 1 Ä Rau Säynätsalmi ja 1.5. 1 Ä Rau Iisvesi (TJa).

Mustakurkku-uikku *P. auritus* (2.5.-9.5.-15.5./19) -89: ensimmäiset 7.5. 1 p Sii Musti (KRu, MU) ja 28.5. 3 p Rii Lj (AHa, JKe).

-90: petrasi ennätystään peräti kuusi päivää 26.4. ja 27.4. 1 p Rii Lj (PLi, ER).

Kaulushaikara *Botaurus stellaris* -90: Havaintoja Rii Viianvedeltä yhdestä ääntelijästä: 28.4. ja 3.5. sekä 5.-7.5. (monet).

Harmaahaikara *Ardea cinerea* -90: kaksi muuttohavaintoa 22.4. 2 m Kuo Kelloniemi

(EB) ja 1.5. 1 p Sii Kevätön (MU).

Laulujoutsen *Cygnus cygnus* (16.3.-8.4.-24.4./21) -89: ennätys parani niukasti 15.3. 2 p Vjä Korpinen (Maallikko/HHö) ja 20.3. 2 p Kaa Kaavinjärvi (PRä). Tarkempi muuton kulku näkyy kuvasta 1. Kevään summa 117 yks. kohtalainen.

-90: ensimmäiset jo helmikuun puolella: 24.2. 5 m + 2 m Rau Rastunsuo (KSi) ja 15.3. 2 m Rau Virta (EV). Kuvassa 1 näkyy muuton kulku. 22.4 havaittiin peräti 92 p/m! Suurin yksittäinen parvi 25 m Rii Vehkalampi (PHu).

Kanadanhani *Branta canadensis* -89: ainoa muuttohavainto: 24.4. 1 m Vjä Jokijärvi (HHö).

Metsähani *Anser fabalis* (7.4.-18.4.-30.4./23) -89: 13.4 havaittiin 7 m (Anser sp.) Sii kk (MU). Ensimmäiset metsähänhet: 14.4. 7 m/

a2 Sii Toivala (JKe) ja 3 m Kuo Huuhanmäki (EB) sekä 15.4. 21 m/a3 Nil Pieksänkoski (ER) ja 16 p Rii Lj (PHu). Kevään summa 146 yks ja Anser sp-summa 36 yks (ks. kuva 1).

-90: 13.4. yht. 19 p + 4 m ja 15.4. yht. 38 m/a5 eri puolilla. Kuvasta 1 näkyy muuton eteneminen. Muuttosumma 218 yks. on normaalia suurempi. Anser/Branta-hanhien summa 163 yks.

Sinisorsa *Anas platyrhynchos* (20.3.-6.4.-21.4./19) -89: ensimmäiset 24.3. 1/1 p (PHu) ja 30.3. 3/3 Kuo Kallansillat (JKe).

-90: niukka päivän parannus: 19.3. 1/1 p Kuo Kuopionlahti (PPy) ja 20.3. 1/1 p Kuo Kallansillat (PPy). Huippu 13.4. n. 120 p Maa Mustavirta (JHe, ER, MU).

Jouhisorsa *A. acuta* (25.3.-23.4.-7.5./24) -89: 15.4. 1/1 p Rii Lj (PHu) 16.4. n. 5 p Vrk Ruokojärvi (HHö, HKo, MU). Huiput kohtalaisia: 20.4. n. 25 p ja 24.4. n. 30 p Sii Aappola (MU).

-90: 12.4. 4 p Kiu Niemiskylä (THä) ja 13.4. eri puolilla. Huippu kohtalainen: 21.4. n. 25 p Sii Aappola (MU).

Haapana *Anas penelope* (15.4.-27.4.-7.5./24) -89: ensimmäiset: 13.4. jo 7 p Kuo Kallansillat (JKe, ER) ja 14.4. 1/1 p Kuo Kallansillat (ER). Kohtalainen huippu 2.5. 40 p Vjä Ylemmäinen (HHö).

-90: 13.4. havaittiin eri puolilla ja 14.4. 2/1 p Kuo Kallansillat (PHu).

Tavi *A. crecca* (11.4.-19.4.-1.5./24) -89: ensimmäisiä 13.4. 3/1 p Kuo Kumpusalmi

(PHu) ja 14.4. eri puolilla Kuo, Kaa, Pienehkö huippu 20.4. n. 60 p Sii Aappola (MU).

-90: 13.4. eri puolilla ja 16.4. 1/1 p Sii Aappola (MU). Mukava kerääntymä 21.4. n. 200 p Sii Aappola (MU).

Heinätavi *A. querquedula* (20.4.-1.5.-18.5./22) -89: ennätys kohentui kuudella päivällä: 14.4. 1/1 Rii Lj (PHu) ja 20.4. 1/1 p Sii Aappola (MU).

-90: ensimmäiset: 21.4. 1/1 ja 22.4. 2/2 p Rii Lj (monet).

Lapasorsa *A. clypeata* (20.4.-28.4.-10.5./23) -89: ennätys parani kuten heinätavilla: 14.4. ja 19.4. 1/1 p Rii Lj (PHu) sekä 19.4. 1/1 p Kuo Kallansillat (PHu). Huippu 29.4. 10 p Sii Kevätön Likolahti (KRu, MU).

-90: petrasi vielä kolme päivää paremmaksi: 11.4. 1/1 Kuo Kallansillat (JKe) ja 19.4. 1/1 p Rii Lj (JTU).

Tukkasotka *Aythya fuligula* (16.4.-28.4.-10.5./23) -89: 13.4. 1/1 p (JKe, ER) ja 14.4. 1/1 p Kuo Kallansillat (AHa). Suurin kerääntymä 3.5. n. 40 p Nil Ruokosjärvi (HHö).

-90: uusi selkeä saapumisennätys: 4.4. 5/2 Kiu Kiuruvesi (THä) ja 13.4. 4/1 p Rau Tyyrinvirta (AHa, JKe, KRu).

Lapasotka *A. marila* -90: kaikki havainnot: 6.5. ja 10.5. 1/1 p Sii Apaja-Kumpunen (KRu, MU) sekä 14.5. 4/3 m Kuo Vaajasalo (KRu).

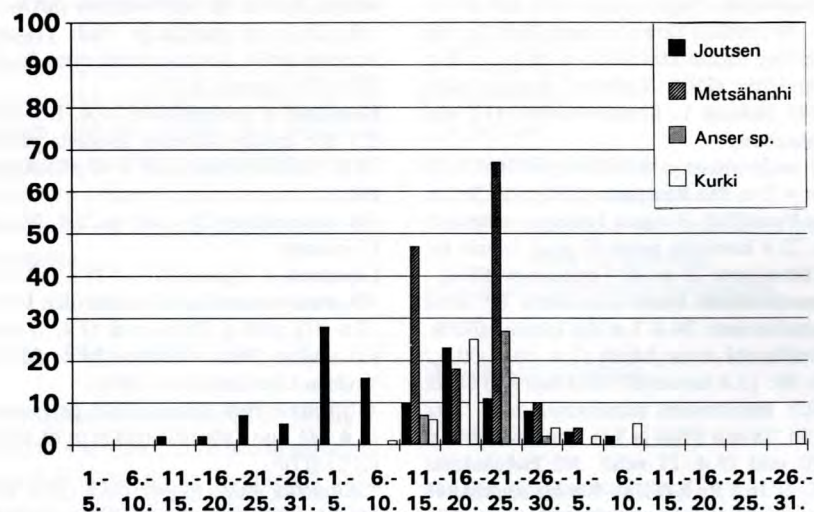
Punasotka *A. ferina* (14.4.-27.4.-8.5./24) -89: 14.4. havaittiin kahdella paikalla 7 p Kuo Kallansillat (JKe, ER) ja 1/1 p Rii Lj (PHu) sekä 16.4. 2/1 Vrk Ruokojärvi ja 7 k Vrk Pitkälänniemi (HHö, HKo, MU).

-90: yhden päivän parannus: 13.4. 2/p Rau Tyyrinvirta (AHa, JKe) ja 16.4. 3/1 p Maa Lapijärvi (PHu) sekä 2/1 p Rii Lj (JTU).

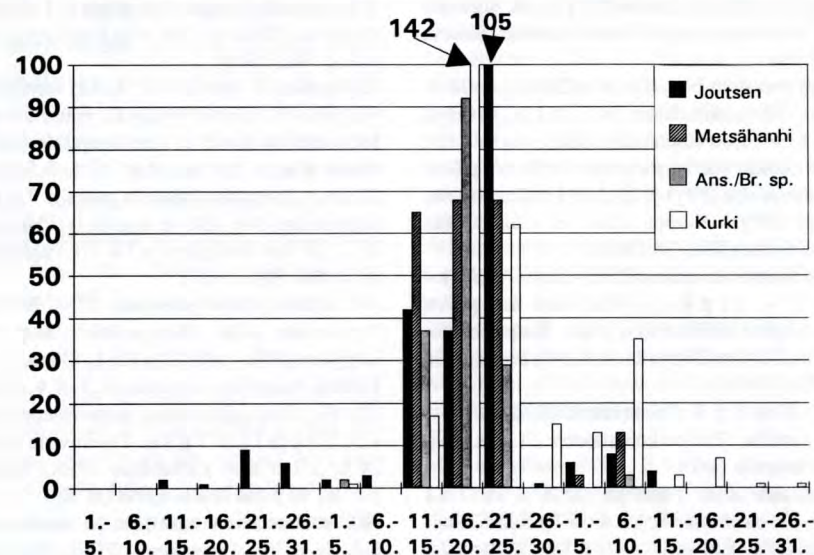
Telkkä *Bucephala clangula* (4.3.-8.4.-22.4./23) -89: sivusi aikaisempaa saapumisennätystä: 4.3. 1/3 p ja 11.3. 5 p Rau Tyyrinvirta (AHa) 24.3. 2/2 p Kuo Kallansillat (PHu) Huippu 3.5. n. 40 p Nil Ruokosjärvi (HHö).

-90: ensimmäinen havaittiin jo helmikuulla 6.2. 1/1 p Vrk Lehtoniemi (PPy). Seuraavat 11.3. 1/1 p Rau Nokisenkoski ja 1/1 p Rau Tyyrinvirta (MU).

Alli *Clangula hyemalis* (27.4.-13.5.-23.5./16) -89: ensimmäinen 24.4. 1/1 p Vjä Jokijärvi (HHö) ja 14.5. Mukavahko summa Pohjois-Savon oloissa n. 1300 m Kuo Vaajasalo (KRu,

-89: maaliskuu huhtikuu toukokuu

-90: maaliskuu huhtikuu toukokuu

Kuva 1. Isojen lintujen muutto viiden vuorokauden jaksoissa keväinä 1989 ja 1990.

MU).

-90: 25.4. 2/ p Rau Säynätsalo (TJa) ja 9.5. a 8 p Kuo Kallansillat (monet) sekä pari havaintoa Kuo Vaajasalosta: 13.5. 85m/a2 (ER, KRu, MU) ja 14.5. n. 950m/a3 + n. 100 p (KRu). Nämä kahden kevään havainnot osoittavat selkeästi, että alleja näkee myös Pohjois-Savossa, kun vain on oikeaan aikaan oikeassa paikassa. **Pilkksiipi** *Melanitta fusca* -90: kaksi havaintoa: 9.5. 14 m Kuo Vaajasalo (monet) ja 14.5. 15 m Kuo Vaajasalo (KRu).

Mustalintu *M. nigra* (24.4.-7.5.-22.5./13) -89: havaintoja vain yhdeltä päivältä: 14.5. 30 m + 4 p Kuo Vaajasalo (KRu, MU).

-90: kaikki havainnot: kirkas saapumisennätys 18.4. 3/3 Kuo Kallansillat (JKe) ja 4.5. /1 p Nil (HHö) sekä 6.5. 5 p Sii Iso-Jälä (MU) ja eniten 12.5. 20 m Kuo Kelloniemi (EB).

Tukkakoskelo *Mergus serrator* (17.4.-2.5.-16.5./18) -89: 19.4. 1/ p Kuo Kallansillat (ER) ja 30.4. 2 m Kuo Kelloniemi (EB).

-90: 22.4. 2/ p Kuo Kallansillat ja 26.4. 4 m Kuo Huuhanmäki (EB)

Isokoskelo *M. merganser* (8.3.-4.4.-26.4./18) -89: ensimmäisiä 4.3. 1/2 p Rau Tyyrinvirta (AHa) ja 19.3. 8/2 Vrk Ahlström (AHA, JKe).

-90: ensimmäiset jo helmikuulla 6.2. 1/1 Vrk Pirtinvirta (PPy) ja 30.3. 2/ p Kuo Jännevirta. **Uivelo** *M. albellus* (17.4.-30.4.-10.5./21) -89: ensimmäiset: 15.4. 2/ p Kuo Jännevirta (PHu) ja 16.4. n.8 p Vrk Ruokosjärvi ja 1/1 p Vrk Lehtoniemi (HHö, HKo, MU). Viimeiset 7.5. Kevään summa suurehko 27 yks. havaintomäärään nähden.

-90: varhaisimmat: 13.4. 1/ p Vrk (monet) ja 16.4. 1/1 Kiu Kiuruvesi (THä). Huippu 26.4. 2/7 p Jua Viitaniemi (JuV). Havaittiin suunnilleen saman verran kuin edellisenäkin keväänä.

-90: 24.3. 1 m Sii kk (MU) ja 30.3. 1 p Kuo Karhonsaari (PPy). Muuttosumma mukavah-

ko 45 yks. (kuva 2.). Mainittakoon tässä yhteydessä, että katsaukseen ilmoitettiin myös 4 isoa petoa. Ne eivät ole missään summassa mukana. **Buteo sp.**-summa 68 yks.

Piekana *B. lagopus* (31.3.-16.4.-29.4./24) -89: 9.4. 1 m Rii Lj (PHu) ja 13.4. 1 m Kuo Huuhanmäki (EB). Summa pieni 27 yks. Tarkeempi muuton kulku näkyy kuvasta 2.

-90: 6.4. 1 m Lep (MPH) ja 10.4. 1 m Kuo Huuhanmäki (EB). Huippupäiviä olivat 21.4. 20 m ja 22.4. 20 m Rii Lj (PLi, PPy). Kevään summa suuri 112 yks.

Mehiläishaukka *Pernis apivorus* (3.5.-14.5.-25.5./14) -89: Pari muuttohavaintoa: 13.5. 2 m Sii kk (MU) 16.5. 1 m Kuo Huuhanmäki 4.6. 1 Lep Nikkilänmäki (HRö, RRö).

-90: ei muuttohavaintoja!

Kanahaukka *Accipiter gentilis* -89: Seuraavat havainnot koskenevat lajin muutto: 14.4. 1 m Kuo Väinölänniemi (PHu) ja 15.4. 1 m Sii Toivala (AHa).

-90: Ensimmäisiä muuttajia: 1.4. 1 m Sii Toivala (JHe, ER) ja 1 m Sii Aappola (MU) Sekä 8.4. 1 p Rau Etelä-Saikari (TJa). Kevään havaintosumma 14 yks.

Varpushaukka *A. nisus* -89: 26.-27.3. 1 k Rau Rastunsuo (HHö) ja 7.4. 1 m Kuo Huuhanmäki (EB). Kuvassa 3 näkyy muuton kulku. Summa oli pieni ainoastaan 24 yks.

-90: 20.3. 1 m Kuo Huuhanmäki (ER) ja 22.3. 1 m Rau Etelä-Saikari (TJa). Muuttosumma normaali 54 yks.

Kalasääski *Pandion haliaetus* (12.4.-21.4.-27.4./24) -89: viisi havaintoa: 13.4. 1 m Jua Pisankoski (JuV), 15.4. 1 m Vrk Pitkälänniemi (HHö, HKo, MU), 25.4. 1 p Rii Lj (PHu), 30.4. 1 m Veh Repokangas (Jri) ja 7.5. 2 p Rii Lj (JKe).

-90: Vuodesta toiseen tasaisesti havaintoja: 20.4. 1 m Rau Etelä-Saikari (TJa), 21.-22.4. 1 p Rii Lj (JKe, PLi, PPy), 23.4. 1 m Kuo Huuhanmäki (EB), 27.4. 1 p Rii Lj (ER), 8.5. 1 k Kuo Jännevirta (PPy) ja 12.5. 1 m Kuo Huuhanmäki (EB).

Ruskosuohaukka *Circus aeruginosus* (12.4.-30.4.-19.5./16) -89: 24.4. alkaen Sii Kevätön enimmillään 11.5. 1/2 (MU).

-90: Havaintoja seuraavasti: 21.4. 1/ k Sii Aappola (MU) ja 1/ m Rii Lj (PLi) sekä 27.4. /1 k Rii Lj (ER, JTu) ja /2 p Lap Sulkava

-90: 24.3. 1 m Sii kk (MU) ja 30.3. 1 p Kuo Karhonsaari (PPy). Muuttosumma mukavah-

ko 45 yks. (kuva 2.). Mainittakoon tässä yhteydessä, että katsaukseen ilmoitettiin myös 4 isoa petoa. Ne eivät ole missään summassa mukana. **Buteo sp.**-summa 68 yks.

Piekana *B. lagopus* (31.3.-16.4.-29.4./24) -89: 9.4. 1 m Rii Lj (PHu) ja 13.4. 1 m Kuo Huuhanmäki (EB). Summa pieni 27 yks. Tarkeempi muuton kulku näkyy kuvasta 2.

-90: 6.4. 1 m Lep (MPH) ja 10.4. 1 m Kuo Huuhanmäki (EB). Huippupäiviä olivat 21.4. 20 m ja 22.4. 20 m Rii Lj (PLi, PPy). Kevään summa suuri 112 yks.

Mehiläishaukka *Pernis apivorus* (3.5.-14.5.-25.5./14) -89: Pari muuttohavaintoa: 13.5. 2 m Sii kk (MU) 16.5. 1 m Kuo Huuhanmäki 4.6. 1 Lep Nikkilänmäki (HRö, RRö).

-90: ei muuttohavaintoja!

Kanahaukka *Accipiter gentilis* -89: Seuraavat havainnot koskenevat lajin muutto: 14.4. 1 m Kuo Väinölänniemi (PHu) ja 15.4. 1 m Sii Toivala (AHa).

-90: Ensimmäisiä muuttajia: 1.4. 1 m Sii Toivala (JHe, ER) ja 1 m Sii Aappola (MU) Sekä 8.4. 1 p Rau Etelä-Saikari (TJa). Kevään havaintosumma 14 yks.

Varpushaukka *A. nisus* -89: 26.-27.3. 1 k Rau Rastunsuo (HHö) ja 7.4. 1 m Kuo Huuhanmäki (EB). Kuvassa 3 näkyy muuton kulku. Summa oli pieni ainoastaan 24 yks.

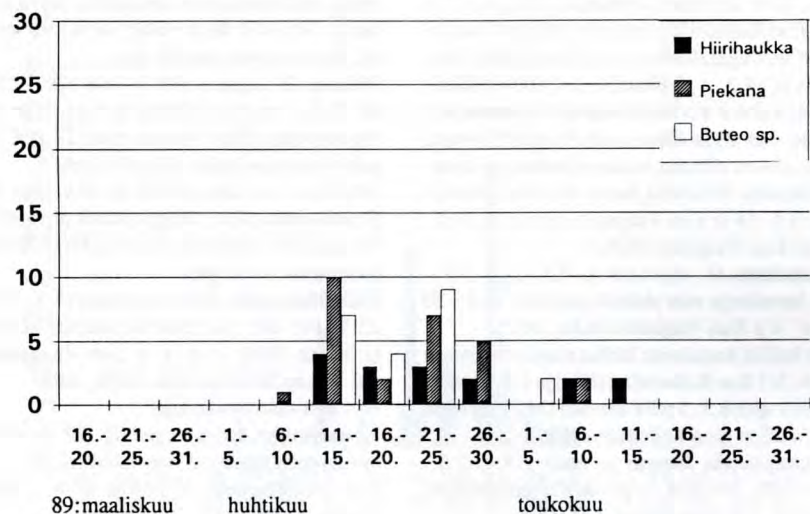
-90: 20.3. 1 m Kuo Huuhanmäki (ER) ja 22.3. 1 m Rau Etelä-Saikari (TJa). Muuttosumma normaali 54 yks.

Kalasääski *Pandion haliaetus* (12.4.-21.4.-27.4./24) -89: viisi havaintoa: 13.4. 1 m Jua Pisankoski (JuV), 15.4. 1 m Vrk Pitkälänniemi (HHö, HKo, MU), 25.4. 1 p Rii Lj (PHu), 30.4. 1 m Veh Repokangas (Jri) ja 7.5. 2 p Rii Lj (JKe).

-90: Vuodesta toiseen tasaisesti havaintoja: 20.4. 1 m Rau Etelä-Saikari (TJa), 21.-22.4. 1 p Rii Lj (JKe, PLi, PPy), 23.4. 1 m Kuo Huuhanmäki (EB), 27.4. 1 p Rii Lj (ER), 8.5. 1 k Kuo Jännevirta (PPy) ja 12.5. 1 m Kuo Huuhanmäki (EB).

Ruskosuohaukka *Circus aeruginosus* (12.4.-30.4.-19.5./16) -89: 24.4. alkaen Sii Kevätön enimmillään 11.5. 1/2 (MU).

-90: Havaintoja seuraavasti: 21.4. 1/ k Sii Aappola (MU) ja 1/ m Rii Lj (PLi) sekä 27.4. /1 k Rii Lj (ER, JTu) ja /2 p Lap Sulkava

Kuva 2. Hiirihaukkojen, piekanoiden ja *Buteo sp.*- haukkojen muuttosummat viiden

(HHö). Yksi havainto vielä toukokuulta 19.5 / 1 p Rii Lj (AHa, JKe).

Sinisuo haukka *C. cyaneus* (8.4.-16.4.-26.4./23) -89: 8.4. 1/ p Rau Rastunsuo (JKe) ja 15.4. 2/1 m Vrk Pitkälänniemi (HHö, HKo, MU). Kuvassa 3 on esitetty muuton kulku. Summa 15 yks. on normaalia luokkaa.

-90: 12.4. 1/ m Vjä Sopenjärvi (HHö) ja 13.4. eri puolilla. Havaittu yksilömäärä 31 on selkeästi normaalia enemmän.

Nuolihaukka *Falco subbuteo* (14.4.-8.5.-26.5./21) -89: vain yksi muuttohavainto 13.5. 1 m Kuo Kelloniemi (EB).

-90: Kolme muuttohavaintoa: 8.5. 1 m Kuo Huuhanmäki (EB), 12.5. 1 p Kuo Aittosaari (Pte) ja 4.6. 1 p Rau Etelä-Saikari (TJa).

Ampuhaukka *F. columbarius* (30.3.-9.4.-30.4./22) -89: 18.3. /1 p Rau Rastunsuo (JKe) ja 6.4. 1 m Kuo Kelloniemi (EB). Tämän lisäksi havaittiin 8 yksilöä. Viimeinen 7.5. 1 p Sii kk. (MU).

-90: todella aikaisin: 14.2. 1 m Rau Etelä-Saikari (TJa) ja 3.3 1/ m Rau Äijävesi (EV). Tämän lisäksi havaintoja 10 yksilöstä. Kum-

mankin kevään esiintyminen oli hiukan totuttua suurempi.

Tuulihaukka *F. tinnunculus* (14.3.-12.4.-26.4./23) -89: 8.4. 1 k Rau Rastunsuo (JKe) ja 13.4./1 m Jua Viitaniemi. Kevään summa niukahko 13 yks. (ks kuva 3.).

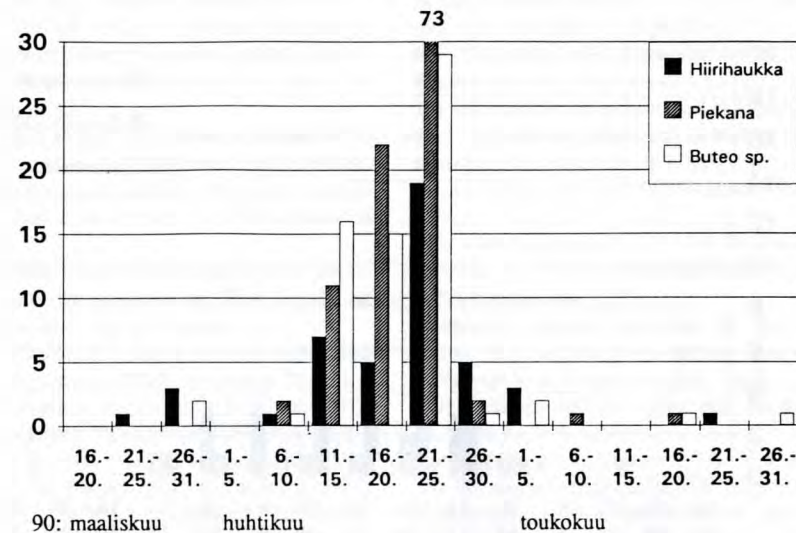
-90: ensimmäiset aikaisin: 23.3. 1 m Sii kk (MU) ja 31.3. 1 m Kuo Karhonsaari (PPy). Kevään aikana havaittiin peräti 31 yks. Yksilöiden liikehtiminen kevään aikana näkyy kuvasta 3.

Rantakanat ja kurki

Kurki *Grus grus* (4.4.-17.4.-22.4./24) -89: 9.4. 1 p ja 14.4. ä+3 Rii lj (PHu) sekä 14.4. ä Vjä Sopenjärvi (HHö). Muuton kulku kuvassa 1 (summa 62 yks.).

-90: ensimmäiset: 5.4. 1 m Rau Etelä-Saikari (TJa) ja 11.4. 1 m Vjä (Maallikko/HHö). Kevään summa peräti 187 yksilöä. 20.4 havaittiin peräti 110 yks. Maa Kinnulanlahti (JHu).

Luhtahuitti *Porzana porzana* (27.4.-13.5.-3.6./12) -89: kaksi havaintoa ilmoitettiin: 18.5.

vuorokauden jaksoissa molemmilta keväiltä.

1 Ä Sii Kevätön (MU) ja 7.6. 1 Ä Vjä kk (HHö).

-90: Havaintoja Riistavedeltä seuraavasti: 5.5., 14.5., 19.5. ja 20.5 1 Ä Rii lj (monet).

Luhtakana *Rallus aquaticus* -90: ilahduttavasti yksi havainto 27.-28.5. 1 Ä Kuo Särkiniemi (AHa, JKe).

Ruisräikkä *Crex crex* -89: ensimmäinen ja ainoa ilmoitettu kesäkuussa 2.-3.6. 1 Ä Nil Pieksä (ER, JRi).

-90: edelliskeväiseen tapaan yksi havainto 26.5. 1 Ä Vjä Jokijärvi (HHö).

Nokikana *Fulica atra* (30.3.-23.4.-18.5./21) -89: ensimmäinen 11.-12.4 1 p Kuo Jännevirta (PHu, JKe). Pienehkö huippu 16.4. 20 p Vrk Ruokojärvi (HHö, HKo, MU).

-90: ensimmäiset: 13.4. 1 p Sii Jännevirta ja 1 p Rii Lj (JHe, ER, MU) sekä 16.4. 3 p Maa Lapinjärvet (PHu).

Kahlaajat

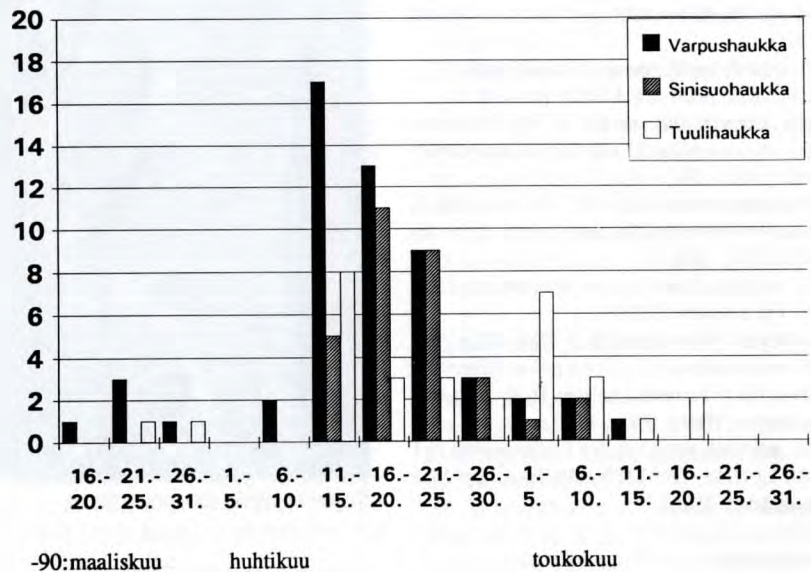
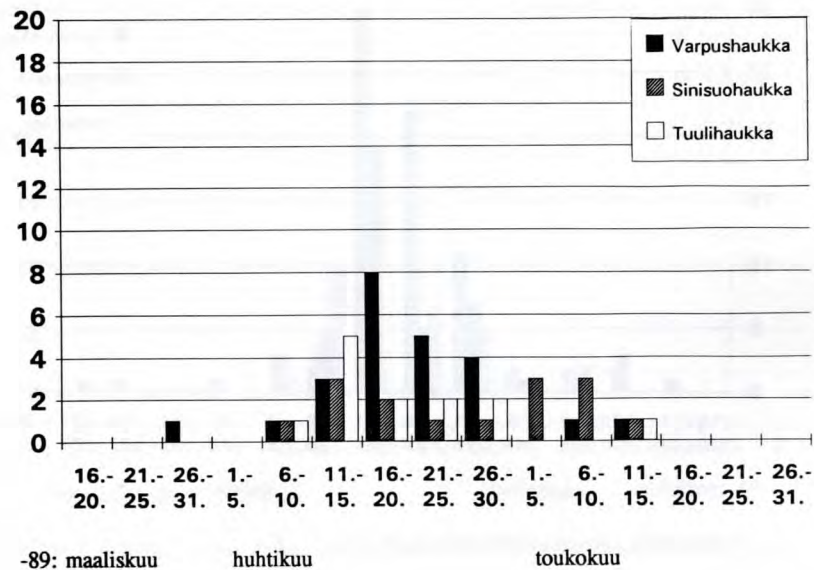
Meriharakka *Haetomapus ostralegus* (21.4.-9.5.-23.5./15) -89: keväältä yksi havainto 4.5.

Töyhtöhyppä. Kuva: Harri Höltä.

1 p Kuo Rauhalampi (TMa).

-90: useita havaintoja: 4.5. 1 k Rii Lj (JTU), 6.5. 1 m ja 12.5. 1 m Kuo Kelloniemi (EB) sekä 14.5. 8 m Kuo Vaajasalo (KRu).

Kuva 3. Varpus-, sinisuo- ja tuulihaukan muuton kulku viiden vuorokauden jaksoissa.

Töyhtöhyppä *Vanellus vanellus* (8.3.-30.3.-10.4./24) -89: 26.3. 2 m Kuo Puutossalmi (AHa, JKe) ja 6.4. 2 m Lep Kaimanlahti (HRö, RRö). Suurin keräntymä 13.4. n. 150 p Sii Ahmon pelto.

-90: aikaisimmat: 18.3. 13 m/ a2 Sii kk. (MU) ja 19.3. 1 p Sii kk. (MU) sekä 5 p Vjä (HHö). **Tylli** *Charadrius hiaticula* -90: ainoat havainnot: 17.5. 2 m ja 18.5. 3 p Nil Palonurmi (PHa).

Pikkutylli *Charadrius dubius* (18.4.-29.4.-10.5./20) -89: ensimmäiset: 22.4. 2 p Sii kk (MU) ja 26.4. 6 p Sii Toivala.

-90: ensimmäinen saapui sivuten ennätystään 18.4. 1 p Rii Lj (PHu). Seuraavat 21.4. 1 p Kuo Kelloniemi (EB) sekä 1 p Sii Ahmo (MU).

Kapustarinta *Pluvialis apricaria* (4.4.-18.4.-29.4./22) -89: muuton kulku: ensimmäiset 14.4. 1 Sii Toivala (JKe) ja 1 p Rii Lj (PHu) sekä 15.4. 1 p Vrk Pitkälänniemi (HHö, HKo, MU). Huippuna pienehkö 7.5. 110 p Sii Ahmo (MU) ja viimeiset 14.5. 3 p Sii kk (MU).

-90: ensimmäiset havaittiin 15.4. 6 p Rii Lj (JKe) ja 1 m Sii Ahmo (MU) sekä 16.4. 8 p + 1 p Sii Ahmo (MU) ja 5 p Kiu Salmenkylä (AY). Tavallista suuremmat huiput 8.5. 350 p Kuo Jännevirta (PPy) ja 9.5. 450 k Rii Lj (Maallikko). Viimeinen havaittiin 25.5. (HHö).

Taivaanvuohi *Gallinago gallinago* (8.4.-20.4.-29.4./24) -89: ensimmäisiä: 13.4. 1 p Jua Viitaniemi (JuV) ja 2 p Sii kk (MU) sekä 14.4. 1 ä Jua Pisankoski (JuV) ja 4 p + 23 m/a2 Rii Lj (PHu).

-90: samoihin aikoihin kuin edellisenäkin keväänä 12.4. 2 p Sii Ahmo (MU) ja 13.4. 4 p Maa Mustavirta (JHe, ER, MU) sekä 1 p Rii Lj (JuV). Huippuna 21.4. 33 p Sii Ahmo (MU).

Jänkäkurppa *Lymnocyrtus minimus* (29.4.-6.5.-15.5./21) -89: yksi havainto, joka sekä verrattain myöhään 18.5. 1 p Sii Aappola (MU).

-90: kaksi havaintoa: 21.4. 1 p Sii Ahmo (MU) ja 1.5. 2 p Sii Pyykangas (MU).

Lehtokurppa *Scolopax rusticola* (5.4.-18.4.-29.4./20) -89: 13.4. 1 Kuo Rauhalampi (TMa) ja 14.4. 1 p Jua Pisankoski (JuV).

-90: 11.4. 1 Yks. Rau Etelä-Saikari (TJa) ja 13.4. 1 p Jua Viitaniemi (JuV).

Kuovi *Numenius arquata* (3.4.-14.4.-24.4./24) -89: ensimmäiset keskimääräisesti: 12.4. 2

m Kaa Kalajoki (PRä) ja 13.4. 1 p Sii kk (MU). -90: 13.4. havaittiin jo eri puolilla ja 14.4. 1 m Kiu (THä) sekä 1 p Nil Ranta-Sänkämäki (Jri).

Pikkukuovi *N. phaeopus* (19.4.-1.5.-14.5./19) -89: seuraavassa lueteltu kaikki havainnot: 22.4. 1 m Sii kk (MU), 1.5. 1 m Kuo Huuhanmäki, 7.5. 4 p Rii Lj (JKe), 14.5. (ks. Punakuiri) ja 15.5. 4 m Kuo Vaajasalo (KRu, MU).

-90: kolme havaintoa: 22.4. 1 p Sii Kasurila (MU) ja 1.5. 1 m Kuo Kelloniemi (EB) sekä 2 m Sii Panninniemi (MU).

Punakuiri *Limosa lapponica* -89: yksi havainto: 14.5. a 25 m, jossa mukana myös pikkukuoveja Kuo Vaajasalo (KRu, MU).

-90: edellisen kevään tapaan yksi havainto: 12.5. Rii Lj 21 p (PHu).

Rantasipi *Actitis hypoleucos* (10.4.-30.4.-8.5./20) -89: saapui huhtikuun lopulla: 26.4. 1 p Sii Toivala (JKe) ja 29.4. havaittiin jo eri puolilla. -90: suhteellisen aikaisin: 19.4. 1 p Kaa (JuV) ja 26.4. 1 p Vjä Sopenjärvi (HHö).

Metsäviklo *Tringa ochropus* (5.4.-21.4.-1.5./24) -89: varhaisimmat: 9.4. 1 m Kuo Kelloniemi (EB) ja 14.4. 2 Kuo Julkula (AHa) sekä 2 p Rii Lj (PHu). Reilun kokoinen keräntymä 8.5. 60 k Vjä Ylemmäinen (HHö).

-90: pinnakisäpäivänä eli 13.4. eri puolilla ja 14.4. kahdessa paikassa: 1 p Jua Pisankoski (JuV) sekä 1 p Rii Lj (JTU).

Liro *T. glareola* (16.4.-1.5.-8.5./22) -89: niukka parannus saapumisenäytökseen: 15.4. 1 p Lep Paukarlahti ja Lep Oravikoski (HRö, RRö) sekä 26.4. 4 p Sii Toivala (JKe). Huiput pieniä n. 50 yksilön luokkaa ja ajoittuvat n. 7.5. tienoille. Viimeinen muuttavanoloinen 28.5. 1 m Sii Aappola (MU).

-90: todennäköisesti saapunut jo aiemmin, koska 27.4. havaittiin jo n. 10 p Rii Lj (ER) ja seuraavat 28.4. 3 p + 2 m Sii Aappola (MU).

Punajalkaviklo *T. totanus* (23.4.-9.5.-19.5./21) -89: Yksi havainto 25.4. 1 p Sii Apaja-Kumpunen (MU).

-90: Havaintoja seuraavasti: 6.5. 1 p Nil Ruokosjärvi (HHö) ja Rii Lj (PLi) sekä 10.5. 1 p Vjä Sopenjärvi (HHö). Viimeiset 1.6. 1 ä Nil Palonurmi ja 4.6. 1 p sama paikka (PHa).

Mustaviklo *T. erythropus* (29.4.-7.5.-11.5./23) -89: esiintyminen tavanomaista runsaampaa. ensimmäiset: 27.4. 1 p Sii Aappola (MU)

ja 1.5. 5 p Sii Kevätön sekä 11 p Sii Musti (MU). Enimmillään 12.5. 14 p Sii Kevätön (MU). Viimeinen havaittiin 16.5. 1 m Vjä Sopenjärvi (HHö).

-90: suunnilleen yhtä runsas kuin -89. Ekat: 5.5. 3 p Rii Lj (JKe) ja 6.5. 1 p Nil (HHö) sekä 5 p Rii Lj (JTU). Huippuina 10.5. 10 p ja 12.5. 11 p Vjä Sopenjärvi (HHö).

Valkoviklo *T. nebularia* (21.4.-30.4.-7.5./24) -89: ensimmäiset aikaisin: 23.4. 1 p Jua Pisankoski (JuV) ja 24.4. 3 p Sii Aappola (MU) sekä 3 p Sii Toivala (JKe). Huippu 4.5. 20 p Sii Aappola (KRu, MU).

-90: paransi reilusti ennätystään: 14.4. 1 p Kuo Ryönänlahti (TRä) ja 15.4. 1 p Rii Lj (JTU).

Suokukko *Philomachus pugnax* (28.4.-4.5.-11.5./23) -89: päivän nipistys ennätykseen: 27.4. 1 p Rii Lj (PHu) ja 29.4. /1 p Nil Kauppinen (ER, JRi) sekä 2/3 Rii Lj (JKe). Huippu 4.5. n. 40 p Sii Kevätön (KRu, MU). Viimeiset muuttajat 24.5./5 Sii Aappola (MU). -90: ensimmäiset aikaisin: 28.4. 6/1 p Sii Kevätön (MU) ja 29.4. 2/ Sii Apaja-Kumpunen (MU). Huippu 9.5. n. 100 p Rii Lj (PPy). **Suosirri** *Calidris alpina* -90: Kaikki havainnot 19.5. kolmella paikalla: 3 m Rii Lj ja 1 p Sii Musti (AHa, JKe) sekä 15 p Nil Palonurmi (PHa). Muut havainnot: 20.5. 5 p Nil Palonurmi (PHa) ja 3 p Rii Lj (JKe) sekä 21-22.5. 2 p Vjä Sopenjärvi (HHö).

Lapinsirri *C. temminckii* -90: ensimmäiset: 19.5. 2 p Sii Musti (AHa, JKe) ja 6 p Nil Palonurmi (PHa) sekä 20.5. 2 p Nil Palonurmi (PHa). Kevään summa 37 yks. Viimeiset 1.6. 2 p Nil Palonurmi (PHa).

Jänkäsirriäinen *Limicola falcinellus* -90: havaittiin yllättävän runsaasti. Kevään summa 40 yks. Kaikki havainnot Nil Palonurmesta (PHa). Ensimmäiset: 28.5. 15 p ja 29.5. 9 p. Viimeiset 3.6. 4 p.

Vesipääsky *Phalaropus lobatus* -90: kokonaissumma mukavat 15 yks. Ensimmäiset 26.5. 3 p ja 28.5. 2 p Nil Palonurmi (PHa). Viimeiset 5.6. 2 p Nil Palonurmi (PHa) ja 10.6. 2 m Sii Rissala (EB).

Lokit -Tikat

Merilokki *Larus marinus* -90: Kaksi havaintoa: 11.4. 1 p Kuo Kallansillat (JKe) ja 1.5. 1

m Kuo Kelloniemi (EB).

Selkälokki *L. fuscus* (1.4.-16.4.-29.4./21) -89: 9.4. 3 p ja 10.4. 1 p Kuo Kallansillat (PHu, JKe).

-90: 11.4. 5 p Kuo Kallansillat (JHe, JKe, ER) ja 12.4. 1 m Kuo Kelloniemi (EB).

Harmaalokki *L. argentatus* (8.3.-1.4.-28.4./21) -89: varhaisimmat maaliskuun alkupuolella: 9.3. 5 p Vrk (JRi) ja 18.3. n. 20 p Rau Tyyrinvirta (JKe).

-90: ensimmäiset kuten edellisenä keväänä: 9.3. 1 m Rau Kattilavirta (EVe) ja 16.3. 1 p Kuo (HHö).

Kalalokki *L. canus* (31.3.-15.4.-30.4./23) -89: ensimmäiset: 11.4. 1 p Kuo Kallansillat (JKe, ER) ja 13.4. eri paikoissa Kuo, Sii.

-90: ennätysaikainen 20.3. 1 p Kuo Satama (JHa) ja seuraavat 11.4. 2 p Kuo Kallansillat (JKe).

Naurulokki *L. ridibundus* (30.3.-10.4.-21.4./23) -89: ensimmäiset tavanomaisesti: 7.4. 3 p ja 8.4. 4 p Kuo Kallansillat (PHu, JKe, ER).

-90: reilu parannus ennätykseen: 21.3. 1 p Kuo Jännevirta (PPy) ja seuraavakin jo 2.4. 1 p Kuo Kallansillat (ER).

Pikkulokki teki uuden saapumisennätyksen. Kuva: Kalle Ruokolainen.

Pikkulokki *L. minutus* (26.4.-4.5.-14.5./22) -89: saapunut aiemmin, koskapa 27.4. jo n. 50 p Rii Lj (PHu) ja 29.4. eri puolilla.

-90: ennätys parani niukasti: 25.-26.4. 8 p Rii Lj (PLi). Suurin keräntymä 19.5. 60 p Nil Rahanen (HHö). Viimeiset muuttajat 13.5. 6 m Kuo Vaajasalo (ER, KRu, MU).

Kalatiira *Sterna hirundo* (26.4.-6.5.-13.5./23) -89: 7.5. havaittiin eri puolilla ja 10.5. 2 p Lep Kalmanlahti (HRö, RRö).

-90: hiukan keskimääräistä aikaisemmin: 2.5. 2 m Kuo Huuhanmäki (EB) ja 4.5. 1 p Sii Kevätön (MU).

Uuttukyyhky *Columba oenas* (26.3.-11.4.-26.4./17) -89: yksi havainto 15.4. 1 p Sii Toivala (JKe).

-90: niinikään yksi havainto 1.5. 1 p Sii Aappola (MU).

Sepelkyyhky *C. palumbus* (15.3.-8.4.-24.4./24) -89: aikaisimmat normaalisti: 6.4. 9 m/a2 Kuo Väinölänniemi (PHu) ja 7.4. 1 p Nil Mustalahti (JRi).

-90: ensimmäiset reilusti maaliskuun puolella: 20.3. 4 p Sii Toivala (PPy) ja 24.3. 1 p Vjä Sopenjärvi (HHö).

Käki *Cuculus canorus* (30.4.-11.5.-16.5./23) -89: ensimmäiset kukahtelivat ajallaan: 10.5. 1 Ä Jua Pisankoski (JuV) ja 12.5. 1 Ä Sii Aappola (MU) sekä 1 Ä Nil Eitikka (Maallikko/HHö).

-90: suhteellisen aikaisin: 3.5. 1 Ä Kuo Ryönänlahti (TRä) ja 14.5. 1 Ä Jua Pisankoski (JuV).

Suopöllö *Asio flammea* (13.4.-23.4.-4.5./15) -89: havainto yhdestä kiertelijästä 5.5. Sii Harjamäki (MU) sekä 14.5. 1 m Asio sp. Kuo Vaajasalo (KRu, MU).

-90: jo maaliskuulla 19.3. 1 Ä Jua Pisankoski (JuV). Lisäksi pari muuta havaintoa 6.5. 1 p Vjä Jokijärvi (HHö) sekä 7.5. 1 p Rii Lj (JTU). 15.4. havaittiin yksi Asio sp. Rii Lj (JTU).

Tervapääsky *Apus apus* (13.5.-22.5.-1.6./24) -89: saapui ennätystään sivuten: 13.5. 1 m Sii kk (MU) ja 16.5. 1 Kuo Niirala (JKe) ja 2 m Kuo Huuhanmäki (EB).

-90: ensimmäiset: 19.5. 1 m Rii Lj (JKe) ja 22.5. 5 Kuo Sorsasalo (JRi) sekä 5 yks. Kuo Huuhanmäki (EB). Huippu kesäkuun alusta 6.6. 200 yks. Rii Lj (PPy).

Harmaapäätikka *Picus canus* -89: ilmoitus

yhdestä vaeltelijasta 22.4. 1 m Nil Mustalahti (JRi).

Käenpiika *Jynx torquilla* (27.4.-8.5.-18.5./24) -89: ensimmäinen niukasti huhtikuun puolella 30.4. 1 p Kuo Kelloniemi (EB). Seuraava vasta 14.5. 1 Ä Nil Mustalahti (JRi).

-90: niukka päivän parannus ennätykseen: 26.4. 1 p Nil Piekkälänmäki (AHo) ja 5.5. 1 Ä Rau Vaajasalmi (TJa).

Varpuslinnut

Kiuru *Alauda arvensis* (11.3.-29.3.-15.4./24) -89: 18.3. havaittiin jo 7 p Rau Rastunsuo (JKe) ja 26.3. 1 p Kuo Sorsasalo (JRi). Huippu mukavahko 13.4. n. 80 p Sii Ahmo (MU).

-90: ensimmäisiä maaliskuulla: 18.3. 2 m Rau Etelä-Saikari (TJa) ja 20.3. 2 p Kuo Niuva (PHu).

Törmäpääsky *Riparia riparia* (7.5.-14.5.-22.5./17) -89: 11.5. 1 + 4 k Sii Kevätön (MU) ja 15.5. 1 m Kuo Huuhanmäki (EB).

-90: peräti kuusi päivää aiemmin 1.5. 1 k Rii Lj (JRi) ja 6.5. 3 p Sii Jälä (MU).

Haarapääsky *Hirundo rustica* (7.4.-4.5.-13.5./23) -89: ensimmäiset huhtikuun loppupuolella: 28.4. 1 p Kaa Kalajoki ja 29.4. 1 k Sii kk (MU).

-90: ensimmäiset kuten edellisenäkin keväänä 27.4. 1 yks. Rii Lj (ER, JTU) ja 1 p Jua Pisankoski (Maallikko/JuV) sekä 29.4. 1 k Sii kk (MU). Huippu pääskyjä 19.5. 500 p Nil Reittiö (HHö).

Räystäspääsky *Delichon urbica* (1.5.-7.5.-14.5./23) -89: ensimmäiset muiden pääskyjen tapaan aikaisin: 1.5. 2 k Jua Ylä-Pieksä (ER) ja 2.5. 2 p Nil Piekkälänmäki (AHo).

-90: aikaisimmat: 1.5. 1 k ja 5.5. 2 yks. Rii Lj (JRi, JKe).

Metsäkirvinen *Anthus trivialis* (17.4.-29.4.-6.5./24) -89: saapui muutaman päivän ennen omaa ennätystään: 13.4. 1 m Kaa (JuV) ja 14.4. 1 Ä Jua Pisankoski (JuV).

-90: 18.4. 1 Ä Jua Pisankoski (JuV) ja 22.4. 1 m Rau Etelä-Saikari (TJa).

Niittykirvinen *A. pratensis* (2.4.-13.4.-24.4./23) -89: varhaisimmat havaittiin 13.-14.4. eri puolilla.

-90: ensimmäiset keskimääräisesti: 12.4. 2 m

Kuo Kelloniemi (EB) ja 10 p Vjä (HHö) sekä 13.4. eri puolilla.

Lapinkirvinen *A. spinus* (5.5.-17.5.-1.6./18) -89: Kaksi havaintoa 13.5. 1 m Sii kk (MU) ja 19.5. 1 k Vjä Sopenjärvi (HHö).

-90: kaksi havaintoa toukokuun lopulta: 24.5. 1 p ja 26.5. 1 m Sii kk Ahmo (MU).

Keltavästäräkki *Motacilla flava* (20.4.-3.5.-9.5./23) -89: ensimmäiset: 27.4. 1 p Nil Hanhisalmi (JRI) ja 29.4. useammalla paikalla.

-90: ensimmäiset: 27.4. 1 p Rau Etelä-Saikari (TJa) ja 28.4.1/ p Sii Aappola (MU).

Västäräkki *M. alba* (27.3.-13.4.-18.4./24) -89: ensimmäiset tavanomaiseen aikaan: 12.4. 1 p Kaa Kalajoki ja 10 Sii Toivala (JKe) sekä 13.4. eri puolilla.

-90: varhaisimmat: 11.4. 1 p Kuo Kallansillat (JKe) ja 12.4. eri puolilla.

Pikkulepinkäinen *Lanius collurio* (12.5.-19.5.-31.5./17) -89: ilmoitettiin vähän havaintoja. Kaikki havinnat: 28.5. 2 p Kuo Huuhanmäki (EB) ja 3.6. 1/ p Lep Nikkilänmäki (HRö, RRö) sekä 9.6. 1/ p Sii Hamula (MU).

-90: ainoastaan yksi havainto ilmoitettiin: 10.6. 1/ p Sii Kolmisoppi (MU).

Lapinharakka *L. excubitor* (8.2.-7.4.-29.4./21) -89: vain yksi havainto ilmoitettiin 10.4. 1 p Kaa Kalajoki (PRä).

-90: ensimmäiset helmikuulta 10-11.2. 2 p Rau Rastunsuo (KSi). Seuraava havainto: 13.3. 1 p Rau Äijävesi (EV).

Kuhankeittäjä *Oriolus oriolus* (19.5.-29.5.-10.6./17) -89: kolme havaintoa keväältä: 26.5. 1 Ä Nil Pieni-Pieksä (JRI) ja 30.5. 1 m Kuo Huuhanmäki (EB) sekä 15.6. 1 Ä Sii Kevätön (MU).

-90: kolme havaintoa kuten edellisenäkin keväällä: 27.5. 1 Ä Kuo Hietasalo (EB) ja 2.6. 1 Ä Kuo Ryönänlahti (TRä) ja 1 Ä Kuo Jännevirta (PTE).

Kottarainen *Sturnus vulgaris* (8.3.-27.3.-6.4./24) -89: havaittiin normaalisti: 27.3. 1 m Sii kk (MU) ja 30.3. 6 p Kuo Niirala (PHu, JKe).

-90: ensimmäiset maaliskuun puolivälin paikkeilla: 18.3. 1 p Sii kk (MU) ja 20.3. 1 p Vrk Kommila (RRö). "Huippu" 2.4. 21 p Rii Lj (PHu).

Tilhi *Bombicilla garrulus* -89: havaittiin keväällä aikana n. 100 yksilöä. Suurin parvi 4.4. 8 p Sii

kk (MU). Viimeiset 7.4. 3 p Sii kk (MU) ja 14.4. 1 Ä Kuo Julkula (AHa).

-90: liikkui ihan mukavasti keväällä aikana eniten 13.4. 80 p/m Vjä Sopenjärvi (HHö). Summa n. 1000 yks. Viimeisiä 23.4. 15 p Rau Etelä-Saikari (TJa) 24.4. 2 p Kuo Neulamäki (ER) ja 30.4. 10 p Vjä kk (HHö).

Naakka. Kuva: Eelis Rissanen.

Naakka *Corvus monedula* (11.3.-24.3.-13.4./21) -89: muutaman päivän parannus 7.3. 1 p Vjä kk (Maalliko/HHö) ja 23.3. 6 yks. Kuo Huuhanmäki (EB). Viimeiset muuttajat 30.4. 2 p Nil Murtolahti (ER).

-90: ensimmäinen reilusti helmikuun puolella: 24.2. 1 m Rau Pitkälahti (EV). Seuraava 11.3. 1 p Kuo Keskusta (PPy).

Mustavaris *C. frugilegus* (6.3.-20.3.-2.4./23) -89: ensimmäiset: 19.3. 1 p Vrk Keskusta (AHa, JKe) ja 20.3. 1 p Kuo Keskusta (ER). Viimeiset havaittiin toukokuussa: 7.5. 3 m Sii Aappola (MU) ja 12.5. 1 p Sii Aappola (MU).

-90: ensimmäiset jo maaliskuun alussa 2.3. 1 m Rau Äijävesi (EV) ja 10.3. 3 p Kuo Likolahti (PPy). Suurin kerääntymä ja samalla viimeiset 27.4. 10 p Kiu Rapakkojoki (AY). Havaittiin ilmeisesti normaalia vähemmän, koska havainnot ilmoitettiin vähän.

Varis *C. cornix* -90: muutontapaista liikehtimistä havaittiin helmikuussa.

Koskikara *Cinclus cinclus* -89: viimeiset tal-

vehtijat havaittiin 1.4. 2 p Sii Pöljänjoki (MU) **Peukaloineen** *Troglodytes troglodytes* (2.4.-17.4.-2.5./18) -89: 9.4. 1 Ä ja 19.4. 1 Ä Rii Lj (PHu).

-90: yhden päivän parannus: 1.4. 1 p Lep Nikkilänmäki (HRö). Seuraava 12.4. 1 Ä Sii Kasurilanmäki (KRu).

Rautiainen *Prunella modularis* (4.4.-19.4.-2.5./21) -89: ensimmäiset havaittiin 13.-14.4. useammalla paikalla.

-90: ensimmäiset: 12.4. 1 p + 2 m Kuo Huuhanmäki (EB) ja 3 m Rau Etelä-Saikari sekä 13.4. eri puolilla.

Pensassirkkalintu *Locustella naevia* (21.5.-30.5.-12.6./22) -89: ensimmäiset: 23.5. 1 Ä ja 25.5. 1 Ä Jua Pisankoski (JuV).

-90: ensimmäiset: 25.5. 1 Ä Kuo Savilahti (AHa) ja 31.5. 1 Ä Kiu kk (THä).

Ruokokerttunen *Acrocephalus schoenobaenus* (5.5.-14.5.-25.5./24) -89: ensimmäiset todella aikaisin 5.5. 1 Ä ja 11.5. n. 10 Ä Sii Kevätön (MU).

-90: varhaisimmat: 9.5. 1 Ä ja 13.5. 1 Ä Rii Lj (KRu).

Viitakerttunen *A. dumetorum* (22.5.-4.6.-11.6./20) -89: ensimmäiset kesäkuulta: 2.6. 1 Ä Nil Pieksänjoki (ER, JRI) ja 8.6. 1 Ä Kuo Niirala (JKe).

-90: ensimmäisiä: 3.6. 1 Ä Sii Kasurila (MU) ja 1 Ä Lep Nikkilänmäki (HRö) sekä 5.6. 3 Ä Sii Pyylampi (MU) ja 1 Ä Kuo Niuva (EB).

Kultarinta *Hippolais icterina* -90: yksi havainto 7.6. 1 Ä Vjä Kärsämäki (HHö).

Lehtokerttu *Sylvia borin* (11.5.-23.5.-31.5./23) -89: neljän päivän parannus ennätykseen: 7.5. 1 Ä Nil Mustalahti (JRI). Seuraava 18.5. 1 Ä Sii Aappola (MU).

-90: aikaisimmat: 15.5. 1 Ä Lep Nikkilänmäki (HRö) ja 20.5. 1 Ä Jua Pisankoski (JuV) sekä 1 Ä Rau Etelä-Saikari.

Mustapääherttu *S. atricapilla* (17.5.-25.5.-8.6./14) -89: ensimmäinen todella aikaisin: 5.5. 1 p Kuo Huuhanmäki (EB). Seuraava vasta toukokuun lopulla 26.5. 2/ p Lep Nikkilänmäki (HRö, RRö).

-90: ensimmäiset toukokuun lopussa ja kesäkuun alussa: 26.5. 1/ p ja 1.6. 1/1 p Lep Nikkilänmäki (HRö).

Pensaskerttu *S. communis* (6.5.-18.5.-28.5./24) -89: verrattain aikaisin: 9.5. 1 Ä Jua

Pisankoski (JuV) ja 12.5. 1/ p Lep kk (HRö, RRö).

-90: 15.5. 1 p Kiu Hautakylä (THä) ja 17.5. 1 p Kuo Haapaniemi (EB).

Hernekerttu *S. curruca* (3.5.-12.5.-23.5./23) -89: havaittiin aikaisin: 4.5. 1 Ä + 1 p Sii Aappola (KRu, MU) ja 1 Ä Kuo Rauhalahdi (ER) sekä 5.5. 1 p Kuo Huuhanmäki (EB).

-90: saapui keskimääräisesti: 12.5. 1 Ä Rau Etelä-Saikari (TJa) ja 13.5. 1 p Kuo Huuhanmäki (EB).

Pajulintu *Phylloscopus trochilus* (23.4.-4.5.-12.5./23) -89: ensimmäiset huhtikuun puolella: 26.4. 1 p Lep Nikkilänmäki (HRö, RRö) ja 27.4. 1 Ä Sii Toivala (PHu).

-90: ensimmäiset kuten edellisenäkin keväällä: 26.4. 3 p Vjä (HHö) ja 27.4. 1 Ä Jua Muuruvesi (JuV).

Tiltaltti *P. collybita* (17.4.-29.4.-12.5./24) -89: 26.4. 1 p Lep Nikkilänmäki (HRö, RRö) ja 27.4. 1 Ä Nil Mustalahti (JRI).

-90: ensimmäiset suhteellisen aikaisin: 19.4. 1 p Kuo Huuhanmäki (EB) ja 20.4. 1 Ä Nil Ranta-Sänkimäki (JRI).

Sirittäjä *P. sibilatrix* (28.4.-14.5.-1.6./19) -89: ensimmäinen niukasti huhtikuun puolella: 29.4. 1 Ä Vieremä Konolanmäki (HHg) ja seuraava 6.5. 1 p Kuo Puijo (EB).

-90: aikaisimmat: 7.5. 1 p Kuo Huuhanmäki (EB) ja 8.5. 1 Ä Kuo Karhonsaari (PPy).

Idänuunilintu *P. trochiloides* (14.5.-28.5.-11.6./14) -89: 5.6. 1 Ä Kaa Karsikkovaara (MU) ja 15.6. 1 Ä Kuo Puijo (ER).

-90: 8.6. 1 Ä Kaa Karsikkovaara (MU) ja 10.6. 2 Ä Kuo Puijo (JKe).

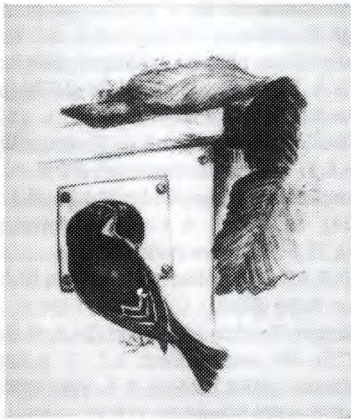
Kirjosieppo *Ficedula hypoleuca* (24.4.-6.5.-15.5.-/23) -89: ensimmäiset: 2.5. 2/ p Lep Nikkilänmäki (HRö, RRö) ja 5 Ä Vjä (HHö) sekä 3.5. 1 p Nil Mustalahti (JRI).

-90: ensimmäiset: 1.5. 1/ p Nil Ranta-Sänkimäki (JRI) ja 4.5. 1 p Kiu kk (THä) sekä 1 Ä Vjä Jokijärvi (HHö).

Harmaasieppo *Muscicapa striata* (3.5.-15.5.-26.5./21) -89: ensimmäiset keskimääräistä myöhemmin: 17.5. 1 p Vjä kk (HHö) ja 23.5. 2 Ä Sii Aappola (MU) sekä 1 m Kuo Huuhanmäki (EB).

-90: varhaisimmat hiukan keskimääräistä aikaisemmin: 11.5. 1 p Jua Viitaniemi (JuV) ja 14.5. 1 p Kiu Salmenkylä (AY).

Kivitasku *Oenanthe oenanthe* (12.4.-24.4.-4.5./24) -89: ensimmäiset todella aikaisin: 13.4. 1 m Kuo Kelloniemi (EB) ja 14.4. 1/1 p Kuo Kallansillat (AHa, JKe) sekä 1 p Jua Viitanieniemi (JuV).
-90: 19.4. 1/ p Nil Piekkälänmäki (AHo) ja 21.4. 1 p Kuo Likolahti (EB).
Pensastasku *Saxicola rubetra* (25.4.-8.5.-16.5./23) -89: 5.5. 1 Ä Sii Harjamäki (MU) ja 11.5. 3 Ä Sii Aappola (MU).
-90: yllättävän myöhään ensimmäiset: 12.5. 1 Ä Sii kk (MU) ja 13.5. useammalla paikalla.
Leppälintu *Phoenicurus phoenicurus* (27.4.-5.5.-14.5./22) -89: varhaisimmat huhtikuun puolella: 28.4. 1 p Kuo Huuhanmäki (EB) ja 29.4. 1 Ä Kuo Haapaniemi sekä 1/ p Kuo Kelloniemi (JKe).
-90: ennätys parani 11 päivää! 18.4. 1/ p Kaa (Maallikko/JuV). Seuraava 8.5. 1 Ä Rau Etelä-Saikari (TJa).

Kirjosieppo. Piirros: Helena Rönkä.

Sinirinta *Luscinia svecica* (4.5.-11.5.-23.5./21) -89: ei ilmoitettu havaintoja!
-90: Havaintoja seuraavasti: 14.5. 1/ p Rii Lj (Maallikko), 20.5. 1 p Jua Pisankoski (JuV), 22.5. 1 p Sii Kolmisoppi (MU) ja 1 Ä Kuo Pelonniemi (JHu) sekä 23.5. 1 p Kuo Neulahti (JKe) ja 26.5. 1/ p Nil Ranta-Sänkimäki (ER, JRi)

Punarinta *Erithacus rubecula* (7.4.-15.4.-30.4./24) -89: ensimmäiset 13-14.4. useammalla paikalla.
-90: 12.4. 1 p Kuo Huuhanmäki (EB) ja 13.4. eri puolilla.
Satakieli *Luscinia luscinia* (12.5.-19.5.-3.6./22) -89: 13.5. 1 Ä Sii kk (MU) ja 14.5. 1 Ä Sii kk (MU) sekä 1 p Kuo Suosaari (EB).
-90: 14.5. 1 Ä Sii Kasurila (MU) ja 15.5. 1 Ä Kuo Savilahti (AHa, JKe) sekä 1 Ä Sii kk (maallikko/MU).
Mustarastas *Turdus merula* (7.3.-4.4.-10.4./21) -89: ensimmäinen 10.3. alkaen Sii kk (MU).
-90: ensimmäiset huhtikuun alussa: 1.4. 1 p Kiu Salmenkylä (AY) ja 2.4. 1/ p Sii Toivala (PPy).
Punakylkirastas *T. iliacus* (4.4.-14.4.-27.4./24) -89: ensimmäiset 13.-14.4. eri puolilla.
-90: 12.4. 2 p Kuo Huuhanmäki ja 13.4. eri puolilla.
Laulurastas *T. philomelos* (12.4.-21.4.-29.4./23) -89: aikaisimmat 13.-14.4. eri puolilla.
-90: 13.4. 1 p Kuo Kelloniemi (EB) ja Vjä (HHö) sekä 15.4. eri puolilla.
Kulorastas *T. viscivorus* (6.4.-22.4.-1.5./21) -89: 13.4. 1 p Sii Toivala (MPH, ER) ja 1 m Sii kk (MU) sekä 14.4. 1 p Vjä Sopenjärvi (HHö).
-90: varhaisin jo maaliskuulla 30.3. 1 p Rau Etelä-Saikari (TJa). Seuraavat 13.4. 2 Vjä (HHö) sekä 1 m Rau Etelä-Saikari (TJa).
Räkättirastas *T. pilaris* (30.3.-11.4.-23.4./24) -89: ensimmäiset maaliskuun alussa: 5.3. 1 p Nil Reittiö (HHö) ja 19.3. 1 p Vrk Lehtoniemi (AHa, JKe). Päämuutto ajoittui 12.-14.4.
-90: varhaisimmat jo helmikuulla: 10.2. 1 p Rau Tyyrinvirta (KSi) ja 24.2. 1 m Rau Tyyrinvirta (KSi) 20.3. 1 p Kuo Väinölänniemi (PHu).
Pyrstötiainen *Aegithalos caudatus* -90: ilmoitus parista parvesta: 1.2. 4 v Rau Vihtalahti ja 20.3. 11 v Rau Etelä-Saikari (TJa).
Peippo *Fringilla coelebs* (21.3.-5.4.-27.4./24) -89: ensimmäiset maaliskuun lopulla: 23.3. 1/ p Nil Ranta-Sänkimäki (ER, JRi) ja 27.3. 1 p Kuo Kelloniemi (EB).
-90: sivusi saapumisenennätystään: 21.3. 1 Ä Sii kk (MU) ja 23.3. 1/ p Rau Etelä-Saikari (TJa).
Järripeippo *F. montifringilla* (3.4.-17.4.-29.4./24) -89: ensimmäiset: 12.4. 3/ p Sii kk (MU)

ja 13.4. useammalla paikalla.
-90: havaittiin samoin kuin edellisenäkin keväänä: 12.4. 1 p Kuo Huuhanmäki (EB) ja 13.4. eri puolilla.
Viherveppo *Carduelis chloris* -89 & -90: talvehtimisen takia muuton alkua vaikea todeta. Kummaltakaan keväältä ei ilmoitettu muuttohavaintoja.
Vihervarpunen *C. spinus* (1.3.-26.3.-12.4./11) -89: pientä liikehtimistä maaliskuun alkuun: 23.3. muut. Nil Mustalahti (JRi) ja 14.4. 1 m Vjä kk (HHö). Vihervarpusia ilmoitettiin kaavakkeilla vähän joten muutosta ja sen ajoitumisesta on vaikea sanoa mitään.
-90: muutontapaista vaeltelua jo helmikuulla: 10.2. 1 Rau Rastunsuo (KSi) ja 11.2. 2/1 p Rau Myllytie (HS). Päämuutto maaliskuun lopulla ja huhtikuun alkupuolella.
Tikki *C. carduelis* (12.3.-27.3.-7.4./13) -89: havaintoja normaalia enemmän: 4.3. 12 p Vaajasalo (EB), 25.3. 10 p Kuo Sorsasalo (JRi), 15.4. 1 m Lep Nikkilänmäki (HRö, RRö) ja 26.4. 1 p Jua Pisankoski (JuV).
-90: muutama havainto yksittäisistä linnuista 14.4. 1 m Kuo Huuhanmäki (EB), 28.4. 1 m Kuo Kelloniemi (EB) ja 1.5. 1 Ä Rau Etelä-Saikari (TJa)
Hemppo *C. cannabina* (24.3.-7.4.-30.4./23) -89: Kaikki ilmoitetut havainnot: 11.4. 1 p Sii kk (MU), 13.4. 1 m Sii Toivala (MPH, ER), 21.4. 1 m Kuo Huuhanmäki (EB) ja 7.5. 1 ä p Sii Räisälä (MU).
-90: saapui huhtikuun alussa: 1.4. 1/ p Sii Ahmo (MU) ja 13.4. 1 k Maa Lapinjärvet (JHe, ER, MU).
Urpainen *C. flammea* -89: Runsaasti huhtikuun alussa. Viimeiset 2.5. 1 p Sii Aappola (MU).
-90: liikkui selvästi edellistä kevättä nuukemmin. Viimeinen ilmoitettu 26.3. 1 m Vjä (HHö).
Tundraurpiainen *C. hornemanni* -89: Pientä liikehtimistä maaliskuun vaihteessa. Viimeiset 12.4. 5 p ja 13.4. 3 p Sii kk (MU).
Punavarpunen *Carpodacus erythrurus* (9.5.-19.5.-27.5./24) -89: ensimmäiset keskimääräiseen aikaan: 18.5. 1/ p Lep Nikkilänmäki (HRö, RRö) ja 22.5. 2 p Jua Pisankoski (JuV) sekä 1 p Kuo Huuhanmäki (EB).
-90: saapui suunnilleen keskimääräisesti: 20.5. 1 m Kuo Huuhanmäki (EB) ja 21.5. 1 Ä Vjä

Sopenjärvi (HHö) ja 3 Ä Sii kk (MU).
Pikkukäpylintu *Loxia curvirostra* -89: ei ilmoitettu havaintoja
-90: käpylintuvaellus oli pientä. Kaavakkeilla ilmoitettiin havaintoja yksittäisistä vaeltelevista lähinnä huhtikuun lopulta.
Pohjansirkku *Emberiza rustica* (23.4.-4.5.-19.5./19) -89: paransi muutamalla päivällä ennätystään: 21.4. 1 p Vjä Sopenjärvi (HHö) ja 7.5. 2 m Kuo Huuha (EB) ja 1 m Sii Raasio (KRu, MU). Tämän lisäksi katsaukseen ilmoitettiin 2 "tsik"-sirkkua. Kevään summa 6 yks. vaatimaton.
-90: kaikki havainnot: 24.4. 1 m "tsik"-sirkku Kuo Huuhanmäki (EB) ja 26.4. 1 m Vjä (HHö) sekä 29.4. 1/ p Sii Kasurila (MU). Kevään summa 3 yks.!?
Peltosirkku *E. hornemanni* (1.5.-8.5.-17.5./23) -89: ensimmäiset ajallaan: 7.5. 1 Ä Sii kk (MU) ja 13.5. 1 Ä Nil Hanhisalmi (JRi).
-90: aikaisimmat: 7.5. 1/ p Nil Ranta-Sänkimäki (JRi) ja 1 m Kuo Huuhanmäki (EB) sekä 9.5. 1/ p Rau Etelä-Saikari.
Pajusirkku *E. schoeniclus* (24.3.-11.4.-29.4./24) -89: 9.4. havaittiin jo 9 p Rii Lj (PHu). Seuraavat 12.4. 6 p Kaa Kalajoki (PRä).
-90: suhteellisen aikaisin: 2.4. 2 p Rii Lj (PHu) ja 11.4. 1 Ä Vjä Jokijärvi (HHö).
Lapinsirkku *Calcarius lapponicus* (4.4.-16.4.-2.5./23) -89: Ensimmäiset 14.4. 2 p Rii Lj (PHu) ja 17.4. 1 ä Sii Toivala (AHa). Yhteissumma pienehkö n. 110 yks. Viimeinen havainto 7.5. 1 p Sii Aappola (MU).
-90: ensimmäisiä: 13.4. 15 p Rii Lj (JHe, ER, MU) ja n. 15 p Rau Rastunsuo (AHa, JKe, KRu) sekä 15.4. n. 25 p Sii Kasurila (MU). Eniten 22.4. n. 70 p Sii Kasurila (MU). Viimeiset 8.5. ä Vjä Jokijärvi (HHö) ja 1/ p Sii Ahmo (MU). Kevään yhteissumma ei tiedossa, mutta joka tapauksessa suurempi kuin edellisenä keväänä.
Pulmunen *Plectrophenax nivalis* (16.2.-21.3.-9.4./24) -89: ensimmäiset maaliskuulla: 18.3. 7 p Rau Rastunsuo (JKe) ja 19.3. 1 m Kuo Satama (EB). Suurin parvi pieni 23.3. n. 70 p Nil Murtolahti (ER). Viimeiset 11.4. n. 50 p Sii Ahmo (MU).
-90: ensimmäinen ehätti helmikuulla: 25.2. 1 m Rau Rastunsuo (KSi). Seuraava 17.3. 1 p Rau Rastunsuo (KSi). Huiput suurehkoja: 1.4.

n. 250 p Kaa (JuV) ja 2.4. n. 300 m Jua Pisankoski (JuV). Viimeinen 15.4. 1 p Sii Kasurila (MU).

Täydennyksiä aikaisempien vuosien muuttohavaintoihin

Peukaloinen *Troglodytes troglodytes* vuoden -88 osalta aikaisempi havainto 9.-10.4 1 p Sii Vesijärvi (JHu) (aiemmin julkaistu ko. vuodelta 30.4.)

Lopuksi

Lopuksi kiitos kaikille havaintojaan lähettäneille. Varsinkin kevään 90 kaa-vakenippua oli ihan mukava selailla. Jään tässä odottelemaan kevään 91 muuttohavaintoja. Niitä näyttikin jo olevan jonkinmoinen nippu palautettuna, mutta lisä ei tietenkään ole pahitteeksi. Mikäli jollakin on täydennyksiä aikaisempien vuosien havaintoihin, esim. uusia saapumisennätyksiä tai suuria huippuja, niitä saa aivan vapaasti lähettellä. Mikäli katsauksessa olevissa havainnoissa on virheitä, olisi toivottavaa, että niitä ilmoiteltaisiin.

Siilinjärven Kevättömän vesi- ja rantalinnusto

MARKKU UKKONEN

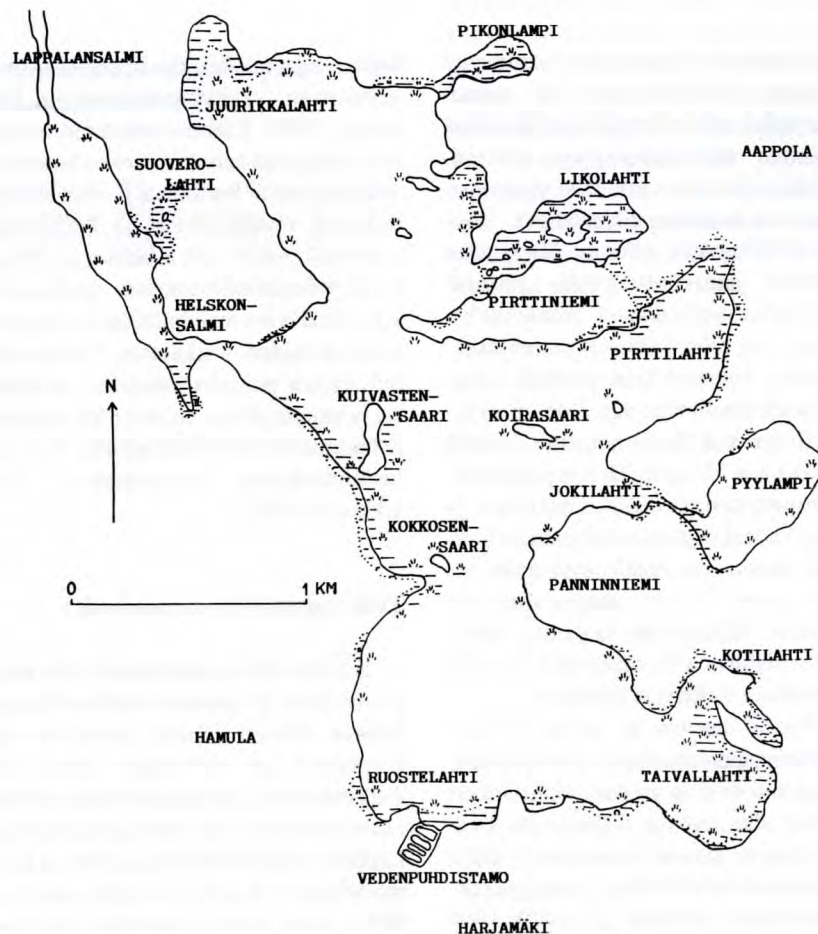
Siilinjärven kirkonkylän tuntumassa sijaitseva Kevätön-järvi on saanut vähemmän mairittelevaa kunniaa eräänä läänimme pilaantuneimpana järvenä. Kuopion lehtokeskusalueella sijaitsevana se on jo luontaisestikin rehevä. Vuoteen 1975 saakka jatkunut Harjamäen sairaalan jätevesien purku yhdessä ympäristön voimakkaan maanviljelyn kanssa ovat rehevöittäneet järveä lisää. Ulkoisen kuormituksen selvästä vähenemisestä huolimatta Kevätön on pysynyt ylirehevä (fosforipitoisuus kesällä keskimäärin 78 µg/l). Järven pohjasedimenttiperäinen sisäinen kuormitus ja huono vedenlaatu ovat aiheuttaneet kielteisiä muutoksia vesiekosysteemin eri osissa (mm. levien massaesiintymiä kesäisin). Siilinjärven taajaman läheisenä vesialueena Kevättömällä on ollut huomattava virkistyskäyttöarvo.

Veden laadun ja järven virkistyskäyttömahdollisuuksien parantamiseksi Kuopion vesi- ja ympäristöpiirissä on laadittu yhteistyössä Siilinjärven kunnan ympäristönsuojelulautakunnan kanssa kunnostussuunnitelma, jonka pohjaksi toteutettiin keväällä ja kesällä 1989 laaja järven luontoselvitys. Koska Kevätön on luokiteltu valtioneuvoston vuonna 1982 vahvistamassa valtakunnallisessa lintuvesiensuojeluohjelmassa valtakunnallisesti arvokkaaksi lintuvesikohteeksi, tehtiin em. luontoselvityksen osana vesi- ja rantalinnustoinven-

tointi, jonka tuloksia tässä pääpiirteissään selostetaan (yksityiskohtaisemmin Ukkonen 1989). Lintuinventoinnin tavoitteena oli paitsi selvittää järven linnuston nykytila myös kartoittaa järven linnustollisesti arvokkaimmat ja herkimmat osat sekä pohtia veden laadun ja virkistyskäyttömahdollisuuksien parantamiseen tähtäävien mahdollisten kunnostustoimenpiteiden vaikutusta linnustoon. Selvitysten pohjalta annettiin suosituksia ja ohjeita järven eri osien käsittelystä ja huomioon otettavista asioista kunnostustoimenpiteitä suunniteltaessa (ks. Ukkonen 1989).

Tutkimusalue ja -menetelmät

Kevättömälle on luonteenomaista laaja avovesialue ja lukuisat vesikasvillisuudeltaan rehevät lahdet, joista osa on kuroutunut irti pääaltaasta (kuva 1.). Tutkimusalue, joka käsittää koko järven ranta-alueineen sekä Helskonsalmen ja Lappalansalmen välisen alueen, on suuruudeltaan 4.8 km² (avoveden osuus n. 90%), josta lintuvesiohjelman suojeluvarauksen ulkopuolelle kuuluvia alueita on n. 0.4 km². Tutkimusalueen rantaviivan pituudeksi saadaan n. 25 km (runsaat 4 km suojeluvarauksen ulkopuolella), josta peltorannan osuus on n. 50% ja rakennetun rannan osuus n. 5%. Järvi on varsin matala (keskisyvyys 2.4 m), ja

Kuva 1. Tutkimusalue ja tekstissä käytetty nimitys.

pienestä valuma-alueesta (24.8 km²) johtuen vedenpinnan korkeusvaihtelu on avovesikaudella voimakasta (esim. tutkimusvuonna vedenpinta aleni toukuun alun tulvakorkeudesta kesäkuun loppuun mennessä lähes metrin).

Kevättömmällä on sara- ja kurjenjalka-valtaisia luhtarantoja lähes kaikilla rannoilla, leveimmillään lahtien sisäosissa. Rantoihin rajautuu tiheitä pajupensaita ja siellä täällä laajahkoja, pesivien vesilintujen ja kahlaajien sekä muutolla levähtävien kosteikkolintujen suosimia, alavia, maatalouskäytössä olevia rantaniittyjä ja -peltoja. Ilmaversoisvyöhyke, jonka valtalajeina ovat järviruoko, järvikorte ja rantapalpakko (järvikaislaa nykyään vähän), kiertää lähes katkeamattomana Kevättömmän rantoja. Tosin vain paikoin järviruoko muodostaa laajoja ja tiheitä kasvustoja. Vedenpinnan alenemisen myötä rantakasvillisuusvyöhykkeet laajenevat alkukesän aikana voimakkaasti samalla kun lahdille ilmaantuu laajoja kelluslehtikasvustoja. Uposkasveissa tavataan jopa yleisenä eräitä maakunnallisia ja valtakunnallisia harvinaisuuksia (mm. tylppälehtivita, litteävitä, sahalehti, karvalehti). Mielenkiintoisin kasvieroisuus lienee valtakunnallisestikin uhanalainen vesisammallaji, velhonsammal (*Octodieras fontanum*), jonka kasvustot ovat Kevättömmällä nykyään tosin pieniä (Nyborg 1989).

Pesimälinnustoa inventoitiin 11 laskentapäivänä (yht. n. 80 tuntia) aikavälillä 2.5. - 15.6.1989 (jaksolla 2. - 25.5.9 laskentapäivää) käyttämällä kierto-laskentamenetelmää. Laskennassa noudatettiin vakiintuneita kierto-laskentaohjeita (esim. Kauppinen 1976, 1980, 1983, Koskimies & Väisänen 1988). Vesilintujen

osalta suositeltavia laskenta-aikoja hieman aikaistettiin, koska kevääntulo oli keskimääräistä varhaisempi (jää lähtivät Kevättömmästä 29.4) ja vesilintujen pesinnät käynnistyivät normaalia aikaisemmin. Laskennan kohteina olivat ns. vesilintujen lisäksi lajit, jotka pesivät vesi- tai rantaluhta-alueilla sekä pensaikovyöhykkeellä rannan tuntumassa. Pensikkoalueella tai järven pikkusaarissa pesiviä selviä metsälajeja (esim. pajulintu), joiden esiintyminen paikalla ei suoranaisesti riipu kosteikon olemassaolosta, ei kelpuutettu mukaan. Parimäärissä eivät ole mukana myöskään selvästi rantapelloilla ja -niityillä pesineet kahlaaja- ja varpuslintuparit eikä järvellä yksinomaan ruokailemassa tavatut maalintulajit (esim. sääksi, pääsky), vaikka em. lajien/parien reviirit/ruokailualueet saattoivatkin ulottua järven vesi- ja kosteikkoalueille.

Kierto-laskennat tehtiin veneellä rannan tuntumassa soutaen, ja varsinaisen vesialueen ulkopuolelle jääneet katve-alueet (ojat, tulvalampareet, umpeutuneet lahdet ym.) tutkittiin jalkaisin kiertämällä. Varpuslintuja laskettaessa laajimmat ruokkoalueet rämmittiin jalkaisin kartoituslaskennan tapaan. Em. laskentojen lisäksi suoritettiin yölaulajien ja -huutelijoiden kuuntelut kahtena iltana (6. ja 7.6.) sekä koko tutkimusalueen kattaneet vesilintujen poikuelaskennat veneellä 1. ja 2.7. (varhaisten pesijöiden poikueita laskettiin 15.6.), jolloin erityistä huomiota kiinnitettiin ojien sekä vesikasvillisuuden sisään jääneiden ja erillisten pienten vesialueiden takseeraamiseen. Järven itä- ja pohjoisrannan kohteilla käytiin touko-kesäkuussa muinaikin päivinä, ja näitä havaintoja on

Näkymä lintujen suosimalta Kevättömän Pirttilahdelta. Kuva: Markku Ukkonen.

käytetty lisätietoina. Mielestäni laskentatähokkuus oli kaikkien linturyhmien osalta vähintäänkin hyvä.

Pesivien lintujen parimäärät tutkitiin laskentakartoilta vakiintunein kriteerein (ks. Kauppinen 1980, 1983, Koskimies & Väisänen 1988). Haapanan (vain vanhat koiraat), sinisorsan ja jouhisorsan osalta pesivän parin arviointiperusteena on otettu huomioon parin ja yksittäisen koiraan lisäksi myös paikalliset kahden koiraan koirasparvet. Sotkilla (esiintyy koirasylijäämää) pesivän parin kriteeriksi on vaadittu naaraan tai poikueen havaitsemista ja koskeloilla (esiintyy nuoria pesimättömiä kiertelijöitä) pesivän parin tulkinta on edellyttänyt poikuehavainnon. Uikuilla on parimäärään otettu mukaan vain selvät reviirit (pesä, soidin tai pysyvästi sopivan ruoikkoalueen reunassa oleskeleva lintu/pari) ja järven selillä maleksineet

uikut on jätetty pois parimäärästä (ks. Lammi 1981). Telkkien parimäärä on saatu tarkistamalla ranta-alueille ripustetut pöntöt. Lokkilinnuilla parimäärät perustuvat tapaamispaikoilla pysyvästi oleskelleiden ja/tai varoitteiden yksilöiden sekä naurulokilla pikkukolonioissa löytyneiden pesien määriin. Rantakanoista, kahlaajista ja varpuslinnuista järven parimääriin on tulkittu parit, joilla oli pesimäaikana pysyvä reviiri tai reviirin keskus selvästi tutkimusalueella.

Järven ja sen tulva-alueiden (lähinnä Pirttilahti) merkitystä muuttolintujen keväisenä levähdys- ja ruokailualueena olen tarkastellut paikallisten lintuharrastajien kosteikkolajeista keräämien kevähavaintojen pohjalta. Esittelen tässä myös merkittävimpiä järvellä tehtyjä havinaisuushavaintoja. Em. havainnot ovat peräisin pääosin 1980-luvulta. Kaikki

1980-luvun AHK-lajihavainnot ovat AHK:n käsittelemiä ja hyväksymiä.

Pesimälinnusto

Kevättömän pesimälinnusto koostui yhteensä 28 lajista ja 1246 lintuparista, josta saadaan järven lintutiheydeksi 260 paria/km² (taulukko 1). Tiheys on Keski-Suomen oloissa ja järven kokoon nähden varsin korkea. Esimerkiksi yhdellä Pohjois-Karjalan parhaimmista lintujärvistä, Kevättöntä muistuttavalla Outokummun Sysmäjärvellä lintutiheys oli 121 km² (Räsänen 1984). Kevättömän valtalajeja olivat naurulokki, ruokokertunen ja pajusirkku, joiden yhteisosuus oli 83 % kokonaismäärästä.

Vesilintujen osuus kaikista lintupareista oli 10%. Vesilintutiheydeksi saatiin 26,5 p/km². Tutkimusalueen vesilintutiheys oli aavistuksen verran suurempi kuin Kauppinen (1984) selvittämällä suurilla (>100 ha) pohjoissavolaisilla dys-eutrofisilla järvillä keskimäärin (21,2 p/km²). Laajasta ja vesilintujen kannalta arvottomasta avovesialueesta johtuen Kevättömän vesilintutiheys jää kauas maakuntamme parhaimpien ja perinteisempien lintuvesien tiheyksistä (50-100 p/km²) (ks. Kauppinen 1976, 1984, 1986, Väänänen 1989). Vesilintuparien suuren yhteismäärän (127 paria) vuoksi Kevätön on kuitenkin paikallisten vesilintukantojen kannalta merkittävä pesimäjärvi.

Vesilintujen kohtalaisen runsauden ohella etenkin nykyinen vesilinnusto ja lajisuhteet ilmentävät järven selvää rehevöitymistä. Silkkiiukku oli selvästi

runsasluksien vesilintulaji (32% vesilintupareista), ja lajin tiheys (8,6 p/km²) oli lähes kaksi kertaa niin suuri kuin maakuntamme eutrofisilla/mesotrofisilla lintuvesillä keskimäärin (4,8 p/km²) (Kauppinen 1986). Vesien rehevöityminen on todettu tärkeäksi silkkiiukujen määrää kohottavaksi tekijäksi. Esimerkiksi voimakkaasti rehevöityneellä Hollolan Vesijärvellä (110 km²) pesii peräti n. 15 p/km² (Lammi 1981). Kevätön lieene kasvillisuusrakenteensa puolesta optimaalinen ympäristö silkkiiukulle; laji suosii järviä, jossa on ruokovyöhykkeen reunustamana runsaasti avointa selkää. Kevättömällä osa pareista pesi jopa puhtaissa saraikoissa. Lisäksi järven voimistunut pienkalakanta (kalaston massa peräti 200-500 kg/ha, josta särkikalaja ja ahventa 96%; Lehtinen & Muje 1989) tarjonnee lajille erinomaisen ravintolähteen. Osittain silkkiiukun runsaus Kevättömällä kytkeytyy varmasti myös lajin yleiseen runsastumiseen koko suomessa 1980-luvulla (ks. Lammi et al. 1990).

Kauppinen (1976, 1984, 1986) mukaan tukkasotka kuuluu Pohjois-Savon rehevillä järvillä yleensä vesilinnuston valtalajeihin ollen usein myös runsain vesilintu. Kevättömällä lajin tiheys (1,7 p/km²) oli reippaasti alle rehevien järviemme keskiarvon (10,5 p/km²). Lajin ja muidenkin pohjaravintoa käyttävien sukeltajien silmiinpistävä niukkuus läpi avovesikauden saattaa johtua niiden kannalta huonosta ravintolanteesta järvellä ja siten mahdollisista muutoksista tärkeissä järven (pohjan) ravintoketjussa rehevöitymisen seurauksena (vrt. Kauppinen 1986). Tähän viittaa myös järven tukkasotkakannan pysyminen muuttumattomana 1940-lu-

vulta (Sovinen & Sovinen 1944-46) nykypäivään, kun ainakin paikoin muualla Suomessa ja Pohjois-Savossa kan- nat ovat vahvistuneet (esim. v. Haart- man et al. 1963-72, Siira & Eskelinen 1983, Kauppinen 1984). Toisaalta laji kärsinee Kevättömän pääaltaalla pe- simäsijoillaan suosimiensa (nauru)- loppukolonoiden niukkuudesta.

Biotooppivaatimuksiltaan väljäreijä- set tavi ja haapana olivat silkkiuikun jälkeen runsaslukuisimmat vesilintulajit (taulukko 1). Haapanalle on tarjolla lajin himoitsemia lyhytheinäisiä rantaniittyjä ruokailumaiksi. Tavallisempien sorsa- lajien tiheydet olivat pohjoissavolaista keskitasoa (vrt. Kauppinen 1984).

Maakunnassamme vähälukuisena pesivän heinätavien korkea parimäärä (7) on pantava merkille, joskin v. 1989 oli tavallista parempi heinätavivuosi koko valtakunnassa ja Pohjois-Savossa (Lam- mi et al. 1990, J. Kauppinen suull. ilm.). Tosin järvellä on tavattu muinakin vuo- sina useita heinätavipareja (koiraita). Myös lapasorsa pesi runsaslukuisena - kuten muinakin vuosina 1980-luvun lo- pulla. Jouhisorsan ohella nämä ns. vaa- teliaat lintujärvilajit viihtyvät Kevättömän rehevämmillä lahdilla, joiden tuntumas- ta löytyy lajien pesimämaastoksi kelpaa- via avoimia niittymaita. Lapasorsan ja heinätavien pesiä olen löytänyt niityiltä jopa puolen kilometrin päästä Kevättömän rantaviivasta. Vaateliaaseen vesilintu- lajiston lukeutuu parina laskentapäivänä järvellä kierrellyt harmaasorsakoiras (ei pesivä). 15.6. kierteli järvellä neljän laulujoutsenen porukka - enteilikö tämä lajin tuloa pesimälajistoon joskus tule- vaisuudessa?

Vaikka tutkimusvuosi oli hyvä vesi-

Taulukko 1. Tutkimusalueella pesivien lintujen parimäärät ja dominanssit (%) v. 1989. Suluissa oleva luku osoittaa suojelu- aluerajauksen (ks. teksti) sisäpuolella pesi- vien parien määrän. Lisäksi eri laskentakeroilla tavattiin seuraavien vesi- ja rantabio- tooppien lajien edustajia, jotka tulkittiin eri syistä (mm. koirasylijäämän, iän tai käyttä- tymisen perusteella) järven pesimälinnustoon kuulumattomiksi: laulujoutsen, harmaasorsa, punasotka, tukkakoskelo, isokoskelo, sinisuo- haukka, kalasääski, kurki, pikkutylli, puna- jalkaviklo, valkoviklo, kalalokki, harmaalok- ki ja suopöllö.

LAJI	PAREJA	%
silkkiuikku	41 (40)	3.3
haapana	14 (14)	1.1
tavi	26 (24)	2.1
sinisorsa	10 (9)	0.8
jouhisorsa	4 (4)	0.3
heinätavi	7 (7)	0.6
lapasorsa	10 (10)	0.8
tukkasotka	8 (7)	0.6
telkkä	7 (6)	0.6
pikkulokki	4 (4)	0.3
naurulokki	516 (516)	41.4
selkälokki	1 (1)	0.1
kalatiira	5 (5)	0.4
ruskosuohaukka	1 (1)	0.1
luhtahuitti	2 (2)	0.2
töyhtöhyyppä	2 (2)	0.2
taivaanvuohi	20 (18)	1.6
isokuovi	13 (12)	1.0
liro	1 (1)	0.1
rantasipi	6 (6)	0.5
keltavästäräkki	3 (3)	0.2
västäräkki	13 (13)	1.0
satakieli	3 (3)	0.2
pensastasku	2 (2)	0.2
ruokokerttunen	319 (314)	25.6
rytikerttunen	1 (1)	0.1
harakka	4 (4)	0.3
pajusirkku	203 (194)	16.3

LAJEJA YHT. 28

PAJEJA YHT. 1246

lintuvuosi, Kevättömän pesivästä ve- silintulajistosta puuttuivat v. 1989 puna- sotka (laskennoissa yhteensä vain 3 koirasta) ja nokikana, jotka ovat pesi- neet järvellä ainakin joinakin vuosina 1980-luvulla ja aiemminkin. Näiden lajien puuttuminen selittyy pääosin pe- simäkantojen yleisellä heikentymisellä viime vuosina koko maassa (esim. Kali- nainen 1984, Lammi et al. 1990), tuskin pelkästään järven tilan muutoksilla (vrt. kuitenkin tukkasotka). Molempien la- jien talvehtivat kannat kärsivät 1980-lu- vun puolivälissä Euroopan ankarista pakkastalvista. Onko lajien katoaminen Kevättömältä vain tilapäinen ilmiö, sel- viää jatkossa.

Lokkilinnuista runsaslukuisin laji oli tyypillisesti naurulokki, joka oli samal- la koko linnuston ehdoton valtalaji (41 % pareista) (taulukko 1). Pääosa naurulo- keista pesi pienialaisen ja lähes umpeen- kasvaneen Pikonlammen suurkolonias- sa (n. 500 paria), jonka koko viime vuosina on pysynyt kutakuinkin muuttu- mattomana. Kolonia on Pohjois-Savon oloissa kookas, varsinkin kun laji on valtakunnallisesti taantunut viime vuosi- na (ks. Lammi et al. 1990). Muut kolo- niat olivat pieniä (< 8 pesää/kolonia). Pikkulokki oli vähälukuinen ja lajin pesinnät jäivät tutkimusvuonna epävar- moiksi (pesiä tai poikasia ei löytynyt). Pelkkä pikkulokkiparin pysyvä oleskelu ja varoittelu paikalla tulkittiin pesinnäksi. Tulkintaa häiritsi se, että läheisen Pöljänjärven pikkulokkeja kävi ruokai- lemassa Kevättömällä. Isompien lok- kien esiintymistä rajoittanee sopivien pesäpaikkojen puute. Kevättömällä py- syvästi oleskellut selkälokkipari tulkit- tiin pesiväksi, vaikka muuta selvästi

pesintään viittaavaa ei todettukaan. Laji on poikkeuksellinen pesijä maakuntam- me rehevillä lintujärvillä (vrt. Kauppi- nen 1984).

Ruskosuohaukka on näyttäytynyt tutkimusalueella lähes vuosittain ja onnistunut pesintä on todettu ainakin v. 1983 ja 1990. Myös tutkimusvuonna laji pesi järven itäosassa, mutta pesintä epäonnistui; pesän kaksi munaa jäivät kuoriutumatta. Pesivän parin lisäksi järvellä seikkaili toukokuussa 1-2 naa- raspukuista ruskista. Muista petolinnuis- ta tutkimusalueella nähtiin saalistelema- sa lajien pesimäaikana suopöllö, sini- suohaukka ja kalasääski.

Kevättömän kahlaajalajisto oli var- sin tavanomainen koostuen luhta- ja niit- tyrantaisten lintujärviemme vakiolajeis- ta (taulukko 1). Rantasipit löytyivät karummilta kivikkorantapätäkiltä. Tai- vaanvuohet ja kuovit ovat mielissään matalaa saraikkoa kasvavista luhdist, jotka ovat keväisten tulvien ja rantalai- dunnusten aikaansaannosta. Kuoveja ja hyyppeä pesii runsaasti lisää tutkimus- aluetta ympäröivillä laajoilla pelto- ja niittymailla. Eräinä vuosina alueella on pesinyt punajalkaviklo ja suokukko. Ainut v. 1989 tavattu rantakanalaji oli luhta- huitti (ei havaintoja v. 1983-88). Touko- kuun lopulla rannalla toikkaroineen kurkikaksikon oli houkutelut paikalle ilmeisesti mieluisa lahnan kutu. Paikal- listen ihmisten mukaan kurki on pesinyt 1970- ja/tai 1980-luvulla Suoverolah- della.

Kosteikkohakuiset varpuslinnut muodostivat 44% tutkimusalueen koko- naisparimäärästä. Ruokokerttunen ja pajusirkku olivat odotetusti varpuslin- nuston ehdottomat valtiat (95% var-

puslinnuista). Tilanne selittyy järven laajoilla ja tiheillä järviruokoilla sekä rantoihin rajautuvien tuuhien pensaiden suurella määrällä. Poikkeuksellisen tiheä ruokokertuspopulaatio asusteli Likolahdella, jossa ruokko- ja rantalaskennoissa todettiin n. 15 ha:n alueella 120 reviiä (tiheys 800 p/km²). Vastaaviin tiheyksiin päästään vain parhaimmilla lintujärvillä (esim. Räsänen 1984, Väänänen 1989). Huomionarvoisin varpuslintulaji oli rytikertunen, jonka revii löytyi Likolahden salskeasta järviruokosta. Lajihan on maakunnassamme levinneisyysalueensa ääriajoilla, ja vuosittain Pohjois-Savosta löydetään vain jokunen laulaja. Toisen varpuslintuharvinaisuuden, kultasirkun, revii (ad.) sijaitsi Pirttilahdessa hieman tutkimusalueen ulkopuolella. Satakielireviirit sijaitsivat - kuten aiempinakin vuosina - järven eteläosan rantayrteikössä.

Kevättömän linnustoselvityksessä tutkimusalue pilkottiin viiteen osa-alueeseen, joiden linnustollista arvokkuutta tarkasteltiin lintuvesiimme soveltuvalla arvokkuusindeksillä (ks. Komiteamietintö 1981). Järvi jakaantui linnustolliselta arvoltaan erilaisiin osiin. Pesimälinnustoltaan monipuolisemmiksi ja merkittävimmiksi alueiksi osoittautuivat Pirttilahden - Likolahden alue, Juurikalahden - Pikolammen alue ja ns. länsiluhta Kuivastensaaren ja Kokkosensaaren tuntumassa (tarkemmin Ukkonen 1989). Pirttilahden - Likolahden alueen linnustollista merkitystä korostaa vielä se, että siellä levähtää keväisin runsaasti vesilintuja ja kahlaajia (ks. jäljempänä). Lisäksi siellä on tavattu monia harvinaisuuksia, ja ympäristössä pesii rikas

peltolinnusto.

Koko tutkimusalueen arvokkuusindeksiksi saadaan 81, kun laskennassa käytetään Komiteamietinnön (1981) esittämää lintuvesien suojelupistearvojärjestelmän pisteytystä Savo-Karjalan järvioluetietojen kohdalta. Kultasirkun sisällyttäminen pesimäalueen linnustoon (ks. edellä) olisi nostanut suojelupistearvoa vielä lisää. Suojelupistearvoltaan Kevätön lukeutuu nykyään kymmenen - viidentoista arvokkaimman pohjoissavolaisen lintuveden joukkoon (vrt. Komiteamietintö 1981). Edelleenkin järveä voidaan pitää linnustonsakin puolesta valtakunnallisesti merkittävänä lintuvetenä.

Vesilintujen pistelaskennat

Laskentojen tarkoituksena oli selvittää paitsi järven eri osa-alueiden merkitystä riistantuottoalueina myös sitä, miten veden korkea rehevyystaso ja vedenpinnan aleneminen alkukesästä vaikuttavat pesimämenestykseen. Vesilintupoikueita tavattiin eniten järven eteläosassa, jossa kevään kiertolaskennassa tavattiin suhteellisen vähän vesilintuja, sekä Pirttilahden - Likolahden alueella (tarkemmin Ukkonen 1989). Silkkiuikkupoikueita lukuunottamatta vesilintupoikueet löytyivät lähes poikkeuksetta varsinaisesta pääaltaasta erillään olevista ojista ja pikkulutakoista. Tosin osa pääaltaalla oleskelleista (puolisukeltaja)poikueista jäi varmasti havaitsematta niiden piilouduttua tiheään kasvillisuuteen. Mahdollisesti em. pääaltaan ulkopuoliset alueet tarjosivat paremman petosuojan. Lisäksi

kesävesipinnan poikkeuksellisen alhaisuuden seurauksena kuiville jääneet vesikasvillisuusalueet eivät ilmeisesti tarjonneet riittävästi sopivia ruokailu- ja oleskeluympäristöjä puoli- ja kokosukeltajapoikueille. Varsinaisen järvioltaan alueella tavattiin pääasiassa vain varttuneita sorsalintupoikueita.

Sorsalintujen pesinnät näyttyivät onnistuneen varsin hyvin (taulukko 2). Anas-lajien poikueellisten naaraiden suhteellisen alhainen osuus (lajista riippuen 0-64%) pesineiksi tulkituista naaraista selittyy haudonta-ajan ja poikasvaiheen petotappioiden lisäksi ainakin osittain näiden lajien piilottelevalla käyttäytymisellä ja hankalalla havaittavuudella poikueaikana Kevättömän kaltaisilla runsaskasvustoilla järvillä. Kokosukeltajapoikueet ovat helpommin keksittäviä, ja tukkasotkalla ja telkällä todettiin kaikkien tai lähes kaikkien pesineiden parien onnistuneen tuottamaan poikueen.

Silkkiuikulla vain neljäsosan pesiviksi tulkituista pareista onnistui tuottaa poikue heinäkuun alkuun mennessä. Heikohko pesimämenestys oli odotamatonta piirre lajin runsauteen (=järvellä viihtymiseen) nähden. Poikueet on yleensä helppo havaita. Myöskään lajin pesiin kohdistuva normaali saalistuspaine - pesätappiot Keski-Suomessa 30-40%:n luokkaa (Salonen & Penttinen 1988) - ei riittä selitykseksi. Heikko pesimämenestys kytkeytyy osittain Kevättömän vedenpinnan voimakkaaseen alenemiseen lajin haudonta-aikana. Myös Siira & Eskelinen (1983) havaitsivat lajin pesiä tuhoutuvan tavallista enemmän silloin kun vedenpinta laski selvästi pesimäaikana. Mahdollisesti saalistus-

Taulukko 2. Vesilintupoikueiden lukumäärä, poikueellisten naaraiden osuus parimäärästä (%) ja poikueiden keskimääräinen (x) lajeittain Kevättömällä v. 1989. Keskimääräistä poikuekokoa laskettaessa on otettu mukaan vain poikueet, jotka saatiin laskettua kokonaisuudessaan (=n). Poikueiden iät olivat vaihtelevia.

LAJI	POIKUEITA	%	x	n
silkkiuikku	11	27	2.2	9
haapana	9	64	7.0	7
tavi	12	46	5.5	6
sinisorsa	3	30	6.3	3
jouhisorsa	0	0	-	-
heinätavi	1	14	-	-
lapasorsa	1	10	6	1
tukkasotka	7	88	5.7	7
telkkä	6	86	3.7	6
YHTEENSÄ	50			39

paine (maapedot) kasvoi pesien jäädessä kuiville tai osa emoista hylkäsi pesänsä pesäpaikan muututtua lajille sopimattomaksi (ei suoraa pääsyä pesältä veteen). Myös naurulokkikoloniat saattoivat kärsiä samasta seikasta. Heinäkuun alussa tapasin useita hautovia silkkiuikkuja, jotka ilmeisesti olivat uusintapesijöitä. Onnistuneiden pesintöjen poikastuotto oli silkkiuikulla kutakuinkin normaali (ks. taul. 2); esim. silkkiuikkurikkaalla Hollolan Vesijärvellä lajin poikastuotto oli n. 1,6 poikasta/onnistunut pesintä (Lammi 1981).

Sorsalintupoikueet olivat varsin kookkaita (taul. 2). Tähän vaikutti osaltaan se, että poikueet olivat laskennan aikana yleensä nuoria ja etteivät poikueaikaiset tappiot olleet ehtineet vaikuttaa poikuekokoa pienentävästi. Myös

pesimäaikaiset olosuhteet olivat v. 1989 vesilinnuille edulliset (ks. Lammi et al. 1990); lämpimän kevään ja kesän on todettu yleensä parantavan vesilintujen pesimätulosta (esim. Siira & Eskelinen 1983).

Yhteenvetona poikuelaskennoista voitaneen todeta, että pääaltaan lisäksi erilaiset rannantuntuman kosteikot ja runsas vesikasvillisuus ovat vesilintujen pesimämenestyksen kannalta tärkeitä. Kevättömän veden laadulla ei näytä suoranaisesti olevan vaikutusta vesilintujen pesimämenestykseen. Oleellinen eräiden lajien pesimämenestystä heikentävä seikka on Kevättömän vedenpinnan voimakas aleneminen alkukesän aikana.

Pesimälinnuston muutokset

Näkyvin Kevättömän kasvillisuudessa tapahtunut muutos viimeisten vuosikymmenten aikana on ollut järvikaislan väheneminen. 1950-luvun lopulla laji oli järven yleisimpiä vesikasveja, nykyään paikoittainen ja vähäisinä kasvustoina esiintyvä (Nybom 1989). Syynä lienee piisamin runsastuminen. Samanlaisesti järviruokakasvustot ovat pohjan liettyessä ilmeisesti järehtyneet ja laajentuneet. Karjan laiduntamisen väheneminen on ilmeisesti johtanut siihen, että 30 vuotta sitten yleisenä esiintynyt rantaluikka on vähentynyt. Laidunrantoja suosiva rantapalpakko on sen sijaan yleistynyt. Monet pohjalehtiset ja muutamat uposlehtiset ovat kärsineet veden samentumisesta.

Kevättömällä on tehty pesimälinnustot selvityksiä, jotka ovat rajoittuneet

lähinnä vesi- ja loppilintuihin, ainakin vuosina 1944-46 (pääosa kvalitatiivisesti; Sovinen & Sovinen 1944-46), v. 1975 lintuvesiohjelmaa varten (P. Rassi, kirjall. ilm.) ja v. 1984 (oma laskentani). Lisäksi käytössäni on hajahavaintoja 1980-luvulta. Koska vuoden 1989 inventointi oli perusteellisempi kuin aikaisemmat laskennat (esim. v. 1975 ja 1984 laskenta vain yhtenä päivänä ja vain osasta vuoden 1989 tutkimusalueesta), on selvää, että selvitysten välillä on muutosten tarkastelua häiritsevä tarkkuusero. Tulkintoja haittaa vielä se, että v. 1989 oli ns. hyvä vesilintuvuosi (ks. Lammi et al. 1990). Tämän vuoksi on mielekästä tarkastella vain muutoksia, jotka ovat olleet selkeitä.

Silkkiuikku lienee runsastunut Kevättömällä jonkin verran viimeisten parinkymmenen vuoden aikana paitsi lajin yleisen runsastumisen (esim. Kauppinen 1984, Lammi et al. 1990) seurauksena, myös mahdollisesti järven rehevöitymisen myötä (ks. edellä). V. 1975 järvellä todettiin 15, v. 1984 35 ja tässä selvityksessä 41 silkkiuikkuparia (huomaa kuitenkin laskentojen tehokkuuserot). Silkkiuikkukanta oli tosin vahva jo 1940-luvulla; mm. Sovinen & Sovinen (1944-46) löysivät v. 1946 (?) 13 pesää. Myös tavi (v. 1975 4 paria, v. 1984 11 paria, v. 1989 26 paria) ja haapana (3, 5, 14 paria) voitaneen katsoa runsastuneiksi lajeiksi. Piilottelevana lajina tavi on tosi hankala laskettava, ja parimäärän selkeä kasvu v. 1989 selittyy osittain laskentatehokkuudella. Haapanakanta oli v. 1989 normaalia parempi koko Etelä-Suomessa, ja laji on runsastunut viime aikoina niin koko Suomessa kuin Pohjois-Savossakin (Kauppinen 1984, Kali-

nainen 1984, Lammi et al. 1990).

Vaatelaita vesilintulajeja (mustakurku-uikku, heinätaivi, lapasorsa, punasotka, joista kaksi jälkimmäistä varmasti pesivänä) tavattiin Kevättömällä jo 1940-luvulla, jolloin nämä lajit olivat Suomessa huomattavasti vähälukuisempia kuin nykyään (vrt. v. Haartman et al. 1963-72). Mustakurku-uikkua ei tavattu enää vuosien 1975 ja 1984 eikä punasotkaa vuoden 1984 (v. 1975 2 paria) laskennoissa. Molemmat lajit ovat taantuneet koko valtakunnassa (esim. Lammi et al. 1990). Jouhisorsaa (v. 1975 3 paria, v. 1984 2 paria, v. 1989 4 paria) ja nokikanaa (2, 2, 0 paria) Sovinen & Sovinen (1944-46) eivät ilmoita tavatuiksi pesimäaikana.

Pekka Sovinen (kirjall. ilm.) joka Kevättömän rannalla asuneena on seurannut järven linnustoa vuosikymmeniä, on todennut Kevättömän vesilinnuston köyhtyneen viimeisten vuosikymmenten aikana. Hänen mukaansa 1950-luvun alussa saattoi järvellä pulikoida syksyn metsästyskaudella 300-400 sorsalintua (pääosin sinisorsia, mutta runsaasti myös taveja, haapanoita ja sotkia), kun nykyään syksyllä saa tyytyä parinkymmenen sorsalinnun potteihin (vrt. kuitenkin keväthavainnot jäljempänä). Samaan syksyiseen autiuteen olen itsekin kiinnittänyt huomiota. Nämä muutokset samoin kuin silkkiuikun ja tukkasotkan pesimäkantojen tilanne saattavat olla sidoksissa järven kasvillisuudessa ja/tai ravintoketjuissa tapahtuneisiin muutoksiin. Muiden vesilintulajien osalta Kevättömän pesimäkannoissa tapahtuneet mahdolliset vähäiset muutokset 1970- ja 1980-luvuilla näyttäivät kuitenkin selittyvän järvestä riippumattomien,

yleisten linnustonmuutosten avulla.

Pikkulokki tavattiin Kevättömällä jokavuotisena kesälajina (pesinnästä ei varmuutta) ja naurulokki vakiopesijänä jo 1940-luvulla (Sovinen & Sovinen 1944-46), jolloin lajit olivat maakunnassamme huomattavan vähälukuisia (vrt. v. Haartman et al. 1963-72). Pikonlammen naurulokkikolonia (v. 1989 n. 500 paria) on pysynyt kutakuinkin vakiokokoisena läpi 1980-luvun. Puoli vuosisataa sitten Pohjois-Savossa vähälukuinen töyhtöhyppä pesi Kevättömän rannalla jo tuolloin (Sovinen & Sovinen 1944-46).

Harvinaisuudet ja muutonaikainen linnusto

Seuraavaan on koottu tutkimusalueella ja sen läheisillä niittyalueilla (erityisesti Pirttilahden ympäristö) tehtyjä aikaisempien vuosien havaintoja maakunnallisista ja valtakunnallisista rareiteista. Havainnot ovat pääosin 1970- ja 80-luvuilta ja koskevat kosteikkolajeja. Mukana on lisäksi suurimpia kevätmuutonaikaisia levähtäjämääriä vuosilta 1984-89 muutamista tavallisemmista kosteikkolajeista. Syysmuuttoa ei ole tutkimusalueella seurattu. Omalta osaltaan nämäkin havainnot korostavat Kevättömän linnustollista ja suojelullista merkitystä. Muutonaikaisesta merkityksestään Kevätön voidaan sijoittaa vähintäänkin kohtalaiseen luokkaan (III-luokka) (ks. luokitusperusteista Komiteanmietintö 1981).

Kaulushaikara. 27.5. - 3.6. 1962 1 Ä sekä 11.5. ja 6.6. 1975 1 Ä. Yksilöt tavattiin Taivalahdessa ja Juurikkalahdessa.

Merihanhi. 7.5. 1985 1 p ruokailemassa metsähanhien kanssa Pirttilahdessa.

Metsähänhi. Metsähänhiä pysähtyy keväisin säännöllisesti levähtämään rantapelloille ja tulvalampareille, mutta parvet ovat pieniä. Enimmillään 7.5. 1985 15 p ja 25.4. 1987 15 p Pirttilahdessa.

Vesilinnut. Levähtävien puolisukeltajasorsien määrät ovat kohtalaisia sellaisina keväinä (esim. 1988 ja -89), jolloin järveä ympäröiville niityille (erityisesti Pirttilahti) on syntynyt laajoja tulvalammikoita. Avovesialueella pulikoivien sukeltajasorsien levähtäjämäärät ovat sen sijaan olleet vaatimattomia; parhaimmillaan on nähty vain parinkymmenen yksilön parvia. Seuraavana suurimpia laskettuja määriä (kaikki havainnot Pirttilahdesta). Vesilinnut yhteensä: 4.5. 1988 380 p, 6.5. 1988 290 p ja 27.4. 1989 170 p; Haapana: 6.5. 1988 80 p ja 2.5. 1989 68 p; Tavi: 4.5. 1988 220 p ja 24.4. 1989 100 p; Jouhisorsa: 4.5. 1988 60 p; Heinätavi 24.4. 1989 10 p.

Ruskosuohaukka. Havaitaan lähes vuosittain. Pesintä on todettu vuoden 1983 jälkeen vähintään kolmena vuotena (1983, -89 ja 90).

Nuolihaukka. Tavataan pesimäaikana lähes vuosittain saalistelemassa ranta-alueilla. Pesinee vuosittain järven läheisyydessä.

Ruisräikkä. 17.5.1984 1 Ä Kotilahdessa ja 15.9.1989 1 p Pirttilahdessa.

Kurki. Touko-kesäkuussa tavataan lähes vuosittain yksittäisiä luppokurkia eri puolilla järveä. Ilmeisesti laji on pesinyt 1970- ja/tai 1980-luvuilla Suoverolahdella.

Meriharakka. 22.6.1987 1 p Pirttilahdessa.

Tylli. 1.6.1987 1 p Pirttilahdessa.

Lapinsirri. 29.5.1987 1 p ja 25.5.1988 2 p Pirttilahdessa.

Suokukko. Ilmeinen pesintä v. 1988 Pirttilahdessa.

Heinäkurppa. 13.9. 1987 3 p Likolahdessa. **Mustapyrstökuiri.** 23.4.1984 1 p Pirttilahdessa.

Punajalkaviklo. Pesintä on varmistettu Pirttilahdessa ainakin v. 1988. Lisäksi lajin edustajia on tavattu pesimäaikana järvellä ja sen ympäristössä ainakin vuosina 1984, -85 ja -89. **Karikukko.** 29.5.1987 1 kiert. ja 7.5.1988 1 p Pirttilahdessa.

Runsaslukuisemmat kahlaajat. Joka kevät järven rannoilla ja läheisillä tulvalampareilla levähtää Pohjois-Savon oloissa varsin kookkaita kahlaajaparvia, joista seuraavassa muutama esimerkki (havainnot ovat Pirttilahdesta ellei toisin mainita). Kapustarinta: 7.5.1985 110 p ja 11.5.1986 100 p. Suokukko: 17.5.1987 70 p. Taivaanvuohi: 6.5.1988 48 p Likolahden pohjukassa. Isokuovi: 1.5.1985 60 p. Mustaviklo: 12.5.1989 14 p Pyylammella. Liro: 14.5.1988 100 p.

Mustatiira. 16.6.1946 4 yks. (Sovinen & Sovinen 1944-46).

Sarvipöllö. Pesii parhaimpina myyrävuosina järven ryeikköisissä rantametsiköissä. Lajista on pesimähavaintoja myös 1940-luvulta (Sovinen & Sovinen 1944-46).

Pikkutikka. Reviiri ainakin vuosina 1983, -84, -85, -89 ja -90 Kotilahden ympäristön vedenvaivamalla ranta-alueella, jossa esiintyy kuolleita lehtipuita.

Satakieli. Jokavuotinen laulaja järven eteläosan rehevissä rantaryteiköissä. Enimmillään on todettu 6 reviiriä (1988).

Viitasirkkalintu. 6.-29.6.1986 1 Ä etelärannalla ja 14.-16.6.1986 1 Ä Pirttilahdessa.

Kultasirkku. Kultasirkkuja on tavattu Pirttilahden pensaikkoisella rantaniityllä ainakin v. 1984-89 vuosittain (ei havaintoja v. 1990). Enimmillään paikalla on ollut 3 pesivää paria + koiras (v. 1985) (ks. Ukkonen & Ruokolainen 1985). Tutkimusvuonna paikalla lauleli vain yksinäinen koiras. Kevätön lienee tällä hetkellä lajin ainoa säännöllinen pesimäaikainen esiintymispaikka Pohjois-Savossa.

Kiitokset

Kalle Ruokolainen ja Jorma Tuomai-
nen avustivat parina päivänä maasto-
työssä. Ahti Itkonen luovutti käyttööni
kulkukelpoisen soutuvene. Pertti Rassi
luovutti käyttööni Ympäristöministeriöön
arkistoituja vanhempia havainto- ja las-
kentatietoja. Selvitystyön rahoitti Siil-
injärven kunta. Maakuntamme lintu-

harrastajat ovat edesauttaneet selvitystä
havainnoimalla vuosien mittaan
Kevättömällä.

Kirjallisuus

v. Haartman, L., Hilden, O., Linkola, P.,
Suomalainen, P. & Tenovuo, R. 1963-
72: Pohjolan linnut värikuvin. -Otava,
Helsinki.

Kalinainen, P. 1984: Satakunnan lintuvesistä
ja vesilinnuista. -Teoksessa: Soikkeli, M.
(toim.): Satakunnan linnusto, s. 79-103.
Porin Lintutieteellinen Yhdistys, Pori.

Kauppinen, J. 1976: Riistaveden lintujärvien
linnusto. - Lintumies 11: 46-50.

Kauppinen, J. 1980: Sorsalintujen pesivän
kannan laskentameteodeista ja niiden vir-
helähteistä. - Lintumies 15: 74-82.

Kauppinen, J. 1983: Methods used in the
census of breeding ducks in northern
Savo (Finland) at the beginning of the
breeding season. - Finnish Game Res.
40: 49-81.

Kauppinen, J. 1984: Pohjois-Savon järvilin-
nustosta. - Siivekäs 5: 104-110.

Kauppinen, J. 1986: Vesilinnusto järvien tilan
arvioinnissa ja seurannassa. - Lintumies
21: 132-139.

Komiteanmietintö 1981: Valtakunnallinen lin-
tuvesiensuojeluohjelma. -Maa- ja metsäta-
lousministeriön lintuvesityöryhmä, Ko-
miteanmietintö 1981: 32, Helsinki.

Koskimies, P. & Väisänen, R.A. 1988: Lin-
nustonseurannan havainnointiohjeet. 2.,
uusittu painos. -Helsingin yliopiston eläin
museo, Helsinki.

Lammi, E. 1981: Hollolan Vesijärven linnus-
tutkimusten tuloksia. - Lintumies 16:
46-52.

Lammi, E., Pöysä, H. & Väisänen, R.A.
1990: Suomen sisävesien pesimälinnusto
1986-89. - Lintumies 25: 25-32.

Lehtinen, E. & Muje, P. 1989: Kevättömän ja
Pöljänjärven kalastus selvitys. -24 s. So-
veltavan eläintieteen laitos, Kuopion yli-
opisto.

Nybom, C. 1989: Kevättömän vesi- ja ranta-
kasvillisuus. -18 s. Vesi- ja ympäristöhal-
litus, Helsinki.

Räsänen, H. 1984: Outokummun Sysmäjärven
pesimälinnusto. - Siipirikko 11: 51-57.

Salonen, V. & Penttinen, A. 1988: Factors
affecting nest predation in the Great
Crested Grebe: field observations, expe-
riments and their statistical analysis.
- Ornis Fenn. 65: 13-20.

Siira, J. & Eskelinen, O. 1983: Changes in the
abundance of breeding waterfowl in the
Liminka Bay in 1954-81. - Finnish Game
Res. 40: 106-121.

Sovinen, M. & Sovinen, P. 1944-46: Havain-
toja Kevätönjärven ja sen lähiympäristön
linnuista v.v. 1944-1946. -12 s. Käsikir-
joitus.

Ukkonen, M. 1989: Siilinjärven Kevättömän
vesi- ja rantalinnustoseelvitys v. 1989.
- 53 s. Siilinjärven kunta.

Ukkonen, M. & Ruokolainen, K. 1985: Kulta-
sirkun pesinnät Siilinjärvellä. - Siivekäs
6: 24-25.

Väänänen, V-M. 1989: Patalahden ja -järven
linnusto, suojeluarvo ja alueen kunnos-
tuksen tarve. -Vesi- ja ympäristöhalli-
tuksen monistesarja nro 211, 69 s. Hel-
sinki.

Sitruunavästäräkki ensi kertaa Pohjois-Savossa

MARKKU UKKONEN

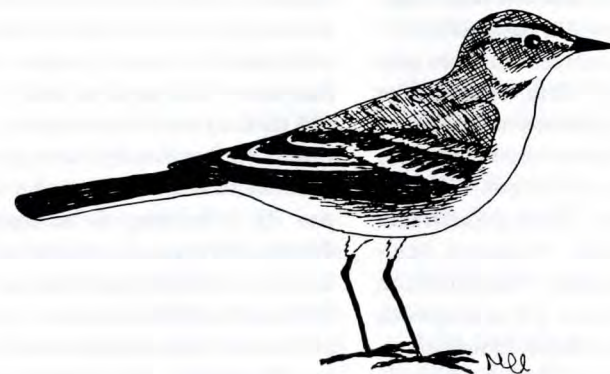
Aamulla 3.6. 1988 olin etsimässä keltavästäräkin pesiä pienestä keltavästäräkkikolonista Siilinjärven Mustin tekoaltaan länsilaidan hakkuuaukolla. Kiikaroidessani ympärilläni varoittavia keltavästäräkkejä kiikarin näkökenttään osui n. 15 m:n päässä tienojan mättäiköllä sipsutteleva keltavästäräkkimäinen otus. Tepastelijan käännettyä rintapuolensa näkyviin sekä paljastettua pään värityksen ja kuvionnin alkoi päässäni raksuttaa. Pään kirkkaat kuviot, keltaisen värin jakaantuminen vatsapuolella ja harmaa selkä vakuuttivat lajin hetken tuijottelun jälkeen sitruunavästäräkiksi, vaikka keltavästäräkin höyhenpuvun tavaton (rodullisista syistä johtuva) vaihtelevuus on tullut itsestäänselvyudeksi siilinjärveläisiä keltavästäräkkikolonioita vuosikautia kolutessani. Tapaamani yksilö oli naaras.

Koska yleisimmissä lintukirjoissamme on niukasti kuvia lajin naaraasta ja koska sitruunavästäräkkinaaras nopeasti vilkaistuna muistuttaa jonkin verran eräitä täälläpäin tavattavia keltavästäräkkinaaraita, lienee paikallaan sananenin toteamistani tuntomerkeistä.

Asennoiltaan, olemukseltaan ja profiililtaan lintu oli kuin keltavästäräkki. Tosin pää vaikutti aavistuksen suuremmalta kuin vieressä loikkineilla keltavästäräkeillä, mikä seikka teki sitruunavästäräkistä hieman kookkaamman-

olaisen. Yleisväritykseltään lintu oli selkäpuolelta puhtaan harmaa ja alapuolelta vaaleankeltainen. Alapuolen keltaisuus lisääntyi vatsasta päähän päin (keltavästäräkillä päästä vatsaan päin). Em. värit yhdessä pään selkeiden kuvioiden kanssa tekivät linnusta hyvin puhdasvärisen.

Nokka oli musta ja muodoltaan keltavästäräkkimäinen. Otsa oli päälakea vaaleampi, lähes keltainen. Päälaki oli keskeltä kauttaaltaan kellertävänruskeanharmaa. Päälakea reunusti jyrkästi kirkkaaseen silmäkulmajuovaan rajautuva kapea, mustanharmaa ohimojuova nuoren keltavästäräkin tapaan. Ohimojuova oli leveimmillään silmän edessä ja teki pään edestäpäin katsottaessa juovikaaksi. Ohimojuovan alla oleva silmäkulmajuova oli kirkkaan keltainen, terävärajainen sekä räikeästi leveämpi ja näkyvämpi kuin tämän seutukunnan flava-tyyppisillä keltavästäräkkinaarailla. Sk-juova alkoi nokasta, leveni taaksepäin (leveimmillään silmän takana) ja ulottui lähes niskaan, jossa rajautui terävästi ruskeanharmaaseen niskaa-alueeseen. Ohjasalue ja korvan peitinhöyhenet olivat kellertävänväyisen ruskeanharmaat. Silmä oli musta. Esiviiksijuova, jonka itseasiassa rajasi näkyviin kaulan sivulla siiventaipen kohdalla ollut tummempi pitkulainen laikku, yhtyi etuosastaan kurkkualueen keltaiseen väriin. Leveä ja kirkkaan vaaleankeltainen ev-juova

Sitruunavästäräkkinaaras. Piirros: Markku Ukkonen.

kiertyi poskialueen taakse ja ylös vaihetuen rajatta korvan peitinhöyhenen väriin ja yhtymättä silmäkulmajuovan takaosaan. Leuka ja kurkku olivat kirkkaan keltaiset (keltainen väri täyteläisimmillään koko linnussa kurkun seudulla).

Rinta loisti kirkkaan vaaleankeltaisena värin vaaleassa portaattomasti jalkojen taakse, jossa se hävisi rajatta alaperän valkoiseen väriin. Olen tavannut muutamia keltavästäräkkinaaraita, joilla koko vatsapuoli on ollut kirkkaan keltainen koiraan tapaan, mutta toisin kuin sitruunavästäräkkinaaraalla näillä naarailla myös alaperä on ollut keltainen ja keltainen väri on puuttunut pään kuviosta. Linnun kupeet olivat harmaat - sitä selvemmin mitä ylemmäksi kupeilla noustiin. Koivet olivat mustat ja ehkä hiukan korkeammat kuin vieressä seisoneilla keltavästäräkeillä.

Selkäpuoli oli niskasta pyrstön tyven saakka tasaisen keskiharmaa (tummempi kuin västäräkillä) ilman häivähdystäkään keltaisesta sävystä.

Keltavästäräkkinaaraalla pää on yleensä harmaampi kuin oliivinsävyinen selkä, mutta olen tavannut pesiviä keltavästäräkkinaaraita, joilla selkä on ollut miltei perusharmaa, erityisesti tiettyissä valaistusolosuhteissa. Selän harmaassa kentässä oli siellä täällä epäselviä loivan u:n muotoisia poikittaisviiruja (tummempia höyhenen kärkiä?), jotka erottuivat vain lähietäisyydeltä. Pienet peitinhöyhenet olivat selän väriset. Pyrstö oli väritykseltään ja pituussuhteiltaan kuten keltavästäräkillä.

Tummilla siivillä erottui kaksi selvää keskimmäisten ja isojen peitinhöyhenen muodostamaa valkeaa siipijuovaa (iph:ten muodostama selvin). Siipijuovat vaikuttivat teräväpiirtoisemmilta ja selkeämmiltä kuin keltavästäräkillä, jolla on likaisen kellertävää sävyä siipijuovissa. Leveydeltään siipijuovat eivät poikenneet keltavästäräkin vastaavista. Iph:ten ulkoreunat olivat kärkien väriset. Tertiaalit olivat keskeltä +/- mustat, ulkoreunoiltaan leveähkösti ja

selvärajaisesti +/- valkoiset. Selän ja siipikuvioinnin seurauksena lintu muisuttu lennossa takaapäin västäräkkiä.

Seurasin lintua kahteen otteeseen noin varttitunnin ajan. Lintu ei äännellyt kertaakaan, vaikka ajoin sen pari kertaa lentoon äänen kuulemisen toivossa. Luonteeltaan otus oli kesy päästäen jopa n. 5 m:n päähän. Sitruunavästäräkki oleskeli etupäässä yksikseen keltavästäräkkikoloniassa hakkuuaukon risukossa ja läheisen pikkulampareen rantamilla. Kahdesti keltavästäräkkikoiras yritti lähestyä sitä. Toisella kerralla lintu karkotti koiraan pois aukomalla kiukkuisesti nokkaansa ja toisella ker-

ralla se itse lennähti pois koiraan läheisyydestä. Pikkulampareen västäräkkikoiras ajoi vierasta takaa tämän uskaltauduttua lampareen rantaan. Lopulta lintu katosi hakkuuaukon risukkoon, eikä sitä löydetty enää myöhemmin.

RK on hyväksynyt havainnon (ks. Lintumies 24: 249). Tämä oli ensimmäinen RK:n hyväksymä havainto lajista Pohjois-Savossa. Suomesta tunnetaan kaikkiaan viitisenkymmentä havaintoa. Sitruunavästäräkkinaaraan tiedetään pariutuneen keltavästäräkkikoiraan kanssa Suomessa (yleisemmin sitruunavästäräkkikoiras - keltavästäräkkinaaras).

Tiedonantoja

Suomessa merkitty kiljuhanhia sinisillä kaularenkailla

Suomen Lappiin on Maailman Luonnon Säätiön (WWF) Suomen Rahaston suojeluprojektissa vuosina 1989 ja 1990 istutettu yhteensä 35 kiljuhanhea (*Anser erythropus*) ja istutukset jatkuvat seuraavina vuosina. Linnuilla on alumiinisen nilkkareen lisäksi sininen kaularengas, jossa on valkeat numerot (ei kirjaimia). Numerot (00-37 vuosina 1989 ja 1990) ovat niin suuria, että ne voidaan lukea kaukoputkella jopa 500 metrin päästä.

Norjassa ja Ruotsissa ollaan ottamassa käyttöön kiljuhanhelle punaiset

kaularenkaat. Myös merihanhia, kananhanhia ja joutsenia on merkitty Pohjoismaissa sinisin, metsähanhia mm. oranssein ja valkoisin kaularenkain, joissa on kirjaimia ja numeroita.

Kaularenkaiden avulla pyritään saamaan selville mm. pohjoismaisten kiljuhanhien muuttoreitit, lepäilyalueet ja talvehtimisalueet sekä seuraamaan istutettujen yksilöiden selviytymistä luonnossa. Yksilöllisesti numeroitu kaularengas mahdollistaa jopa tietyn yksilön matkojen seuraamisen.

Lähetä meille tiedot nähdystä kaula-

rengastetuista kiljuhanhista - myös vaikka et ole aivan varma lajinmäärityksestä tai et saanut luettua renkaan numeroa. Lähetä tiedot havainnon paikasta ja ajasta ja mahdollisesta parvesta, jossa rengaskaula nähtiin. Olemme myös kiinnostuneita kaikista muistakin kiljuhanhihavainnoista ja lähetämme ne myös havaintomaan yhdyshenkilölle ja kansainväliselle vesilintujen ja kosteikkojen tutkimustoimistolle (IWRB).

Jos olet nähnyt epäillyn rengastetun kiljuhanhen, mutta sinulla ei ole kiikaria tai kaukoputkea, ota yhteyttä linturekkläijöihin ja -harrastajiin, jotka voivat lukea renkaan. Lähetämme sinulla tieto-

Varoitus pöllöretkeilijöille

Varovaisuuden tulisi kuulua pöllömies-ten "hyveisiin" jo keväisillä pöllönkuunteluretkillä, sillä eihän sitä koskaan tiedä ...

Seuraava kokemus on keväältä 1985. Lähdin huhtikuun alkupuolella illan jo pimennyttyä kevään ensimmäiselle pöllöretkelle. Pysäytin retken alkajaisiksi Fiat-128:ni erään peltoaukeaman keskelle. Lähimpään metsänreunaan oli usean kymmenen metrin matka. Avasin auton etuovet ja laitoin kasetilta tulemaan helmipöllön soidinaäntelyä. Metsänreunasta, noin sadan metrin päästä, helmari vastasi välittömästi. Kasetilla ollut ääninäyte oli lyhyt, joten nousin autosta ja jatkoin helmarin hännäämistä viheltämällä. Tämä ei kui-

ja nähdyn hanhen rengastusajasta ja mahdollisista muista havainnoista. Lähetä raportti osoitteeseen

**Maailman Luonnon Säätiö (WWF)
Suomen Rahasto
Uudenmaankatu 40
00120 Helsinki
Puh (90) 644511**

tai
WWF:n Suomen kiljuhanhitutkimus-
vastaava

Juha Markkola

tenkaan vastannut enää. Jatkoin silti harvakseltaan imitointia. Yllättäen jokin pudottautui ylhäältä etuviistosta kohti kasvojani, mutta onnekseni hyökkääjän kynnet osuivat ensiksi lippikseni reunaan vaimentaen hyökkäystä ennen kynsien osumista nenänvarteeni. Lippikseni kirposi tässä rytäkässä pois päästä - onnekseni - ja niin tästä helmarin soidinkiihkosta jäi minulle muistoksi vain pari verinaarmua nenänvarteen. Kokeuksesta viisastuneena en enää imitoi helmipöllöä hämyisissä oloissa, ja suosittelem tää muillekin pöllöretkeilijöille - näön vuoksi.

PERTTI HARTIKAINEN

Räkättirastaiden rengastus

Räkättirastaiden kuten muidenkin lintulajien rengastamisen lähtökohtana on, että rengastamisesta tulisi koitua rengastettavalle lajille mahdollisimman vähän haittaa. Tämä edellyttää rengastajalta hyvää lintujen elintapojen tuntemusta. Eräs tapa minimoida rengastustappioita - oppirahojen maksamiselta - on kukaan rengastaja voi välttää - on keskittyä vain tietyn tai tiettyjen lähilajien rengastamiseen. Itse olen keskittynyt räkättirastaiden pesäpoikasrengastuksiin.

Miten räkätinpoikasia tulisi rengastaa, niin että tästä koituisi sekä poikasille että emoilte mahdollisimman vähän haittaa? Kokemukseni pohjalta olen päättänyt seuraavaanlaiseen käytäntöön: aloitan räkättien pesillä kiertelyn munintavaiheessa, jolloin voin määrittää munaper-vuorokausi-nyrkkisäänöllä muninnan tarkan alkamisajankohdan. Tämä on tärkeää tietää, sillä havaintojeni mukaan optimaalinen rengastusajankohda on 23:n päivän päästä muninnan alkamisesta; ts. jos muninta on aloitettu

Operaatio pikkutikka

Pitkällisen odotuksen jälkeen pikkutikka pesi viimein vuonna 1984 kesämökkimme lähistöllä Kiuruveden Hautakylässä. Tikan pesintää osattiin odottaa, sillä alueella on paikoitellen minitikalle sopivia leppä- ja haapalehtoja kaskiviljelyn ja pellonraivauksen jäljiltä.

Välivuoden jälkeen tikat pesivät

5.5. , oikea rengastuspäivä on 28.5. Jos 23. päivä ei sovellu, esimerkiksi säätiädotos lupaa sateita, tulisi rengastus ajoittaa 22. päivään. Rengastuksesta tulisi pidättäytyä 24. päivänä tai sen jälkeen, sillä tällöin poikasia on vaikea saada enää pysymään pesässä. Pesän liian varhain jättävä poikanen altistuu kylmyydelle ja pienpedoille. Jos pesyeen kehittyneimmissä poikasissa esiintyy rengastuksen aikana levottomuutta (poikanen rimpuilee kädessä), tulisi nämä sijoittaa rengastamisen jälkeen pesään poikasista alimmaisiksi. Pesien tunnistamiseksi - suurimmissa räkättiyhdyskunnissahan saattaa olla kymmeniä pesiä - pesäpuut kannattaa merkitä esim. spraymaalikirjaimin.

Mikäli kiinnostusta esiintyy, annan mielelläni keväisin maastotunteja räkättien rengastukseen liittyen, sillä seikka-peräisten ohjeiden antaminen näin kirjallisina on hieman vaikeaa.

PERTTI HARTIKAINEN

jälleen vuonna 1986 500 m:n päässä entisestä pesäpaikasta. Tikkojen oli tuolloin pakko siirtyä, koska entinen pesäpuu hakattiin. Samalla pääsin tutustumaan sellaisen puun läpileikkaukseen, jossa tikat olivat pesineet.

Seuraavana vuonna koiras rummutti ja kimitti innokkaasti keväällä. Se aloitti myös kolon kaivamisen, mutta työ jäi

alkuvaiheeseen. Tuolloin tuli mieleeni ensimmäisen vuoden pesäpuun rakenne ja aavistus, että sopivia pötkelöitä ei ole.

Pikkutikka ei ilmeisesti pesi mielellään läpikotaisin lahoon pötkelöön, vaan sen ihannepötkelö on seuraava: pötkelön ulkokerros on tervettä puuta ½ - 2 cm:n matkalta, jonka jälkeen loppuosa on on lahoa. Pesät ovat olleet n. 15 cm paksussa haavassa ja koivussa.

Niinpä operaatio pikkutikka sai alkunsa. Löysin polttopuukasastamme juuri sopivan ihannepötkyn, joka oli joko pajua tai raitaa. Sahasin siitä n. 60 cm:n pituisia pötkkyjä ja porasin yhden tuuman poralla kaksi reikää terveeseen puuosan läpi "vihjeeksi". Sidoin pötkyt tiukasti kahdella langalla leppiin sopivaan ympäristöön (pötkky ei saa heilua). Tikan keskeneräinen kolo oli n. 50 m:n päässä yhdestä pikkutikkapötkystä.

Tikkapari hyväksyi pötkyn ja jatkoi kolon kaivamista poraamastani reiästä. Pötkelöstä selvisi minitikkapoikue maailmalle ja operaatio onnistui täydellisesti. Operaatio jatkuu ja seuraavaa kevättä odotetaan innolla lisätyllä pötkkyarsenaalilla.

Olen saanut pikkutikan pesimään joskus 70-luvulla kaadettuun haa-

Pesäkolo pikkutikkapötkyssä.

Kuva: Timo Hämäläinen.

papötkkyyn, joka oli virunut maassa useita vuosia. Pötkky oli n. 30 cm paksu ja pintakerros oli kovempi kuin sisäosa. Tuin pötkyn suoraan maahan tukien avulla.

TIMO HÄMÄLÄINEN

Konservaattori Niilo Saarnisuon haastattelu

RAIMO PAKARINEN

Istun taannoisessa työhuoneessani ja keskustelen luonnontieteellisen keskusmuseon konservaattorin Niilo Saarnisuon kanssa linnuista. Suonenjokelais-syntyinen Saarnisuo muistaa hyvin Suonenjoen seudun linnuston 1940- ja 1950-luvuilta. Pääsemme luomaan eräänlais-ta faunistista katsausta entisiin aikoihin.

Suonenjoen Lintharju tuli tutuksi poikavuosina 1940-luvulla jokaista polkua ja lampea myöten. Saarnisuo osaisi vieläkin ajaa pyörällä alueen lammille, mikäli polut olisivat entisellään. Lam-milla hän harjoitti katiskapyyntiä ja onkimista. Kyseessä ei ollut ajanviette vaan sananmukaisesti kotitarvekalastus -sota-aikana ja sen jälkeen oli todellinen pula ruoasta.

Tämän haastattelun ajatus syntyi Saarnisuon sattumoisin havaitessa työpöydältäni, että Suonenjoella pesi kesällä 1990 kaakkuri täsmälleen samoissa lammissa kuin hänen havainto-jensa mukaan 1940- ja 1950-luvuilla. (Yli)varovaisuussyistä emme mainitse tässä lampien nimiä.

Kaakkurilammet

Lintharjun alueella pesivään kaakku-riin Saarnisuo muistaa tutustuneensa v. 1944, jolloin onkimatkoilla liikkuvat pojat saattoivat kiivetä puuhun kuuntelemaan

tykkien jyskettä Kannakselta. Kaakkuri pesi vuosittain 1944-49 samassa ruske-ahkovetisessä lammessa kuin nykyisin-kin, ja kävi kalassa toisessa, kirkasveti-ssä harjulammessa, josta se sai ahve-nia. Tähän pikkulampeen se laskeutui kalastelemaan, vaikka vastarannalla oli-si ollut onkijoita. (Nykyisin kaakkurit kalastavat pääosin Iisvedessä.)

Pesimätulos oli hyvä, useammin kak-si kuin yksi poikasta, eikä nollavuosia sattunut kuuden vuoden tarkkailujaksol-le. Saarnisuo muistuttaa, että alue oli tuolloin neitseellisessä tilassa: muuta-mia polkuja ja niillä satunnaisia kulkijoi-ta. Metsää ei juuri ollut käsitelty, sora-notosta puhumattakaan.

Kuikkakannoista Saarnisuolla ei ole selvää mielipidettä; kuikkiahan oli run-saasti niin Suonteella Ärjänsaaren ympäristössä kuin Iisveden Kuninkaan-saassakin. Muista vesilinnuista kiin-nostavimpia olivat suuret mustalintupar-vet, joita näkyi kevätkuutolla lepäi-lemässä Iisvedellä. Parvissa saattoi olla sataakin lintua, ja samalla soutumat-kalla niitä saattoi ajaa lentoon useampiakin. Nuorta ornitologia askarrutti, missä mustalinnut mahtoivat pesiä, ennen kuin hän oivalsi ne läpimuuttajiksi.

Lokkikannat eivät olleet yhtä vahvat kuin nykyisin, mieleen on jäänyt pikem-minkin Kuninkaansaarella pesineet ka-latiirat.

Vankka kehrääjäkanta

Kehrääjistä nuori Niilo Saarnisuo teki tarkkoja havaintoja Lintharjulla v. 1945-49. Kirjallisuustietojen mukaan öiden valoisuus olisi alkanut rajoittaa kehrääjäkantaa Kuopion korkeudella. Se kuulosti omituiselta, sillä Lintharjun tuolloinen kehrääjäkanta oli todella vankka: yhteen pisteeseen saattoi kuulla lähes kymmenen surisijaa.

Ensimmäinen pesä neuvottiin Saarni-suolle v. 1945 hiljattain raivatus len-to-kentän jatkeen kohdalla harjunrinteestä. Sen jälkeen pesiä alkoi löytyä, parhaana vuotena tiedossa oli kolme. Ensimmäi-nen pesä oli sijainniltaan sikäli kiinnos-tavin, että se oli harjunrinteessä paljaas-sa hiekkalaikussa. Vinolla alustalla munat siirtyivät haudonnan aikana peräti 25 cm alarinteeseen, ennen kuin poikaset kuo-riutuivat.

Muut pesät, siis yhdestä kolmeen kesässään, löytyivät pääasiassa niukasti poljetuilta poluilta. Tasaisemmilla alus-toilla munien siirtymät jäivät noin vii-teen senttiin. Munat eivät koskaan kuoriutuneet juuri munimispaikalla! Ilmeisesti linnun vakituiset tulo- ja lähtösuunnat määräisivät siirtymän suun-nan. Pesistä puhuminen on sikäli har-haanjohtavaa, ettei kehrääjä tee pesää, vaan lähinnä munii maahan. Pesät eivät löytyneet helposti, vaan kovalla hakemi-sella. Haudonnan loppupuoliskolla hautova kehrääjä luotti suojaväriinsä ja antoi koskettaa itseään mieluummin kuin lähti pesästä. Aineiston kaikki noin kahdeksan pesää onnistuivatkin.

Saarnisuo korostaa alueen tuolloista neitseellisyyttä: metsää ei hakattu eikä alueella liikuttu juuri puolukanpoimin-

taa lukuunottamatta. Nykyisessä tilas-saan, hakattuna ja kaivettuna, Lintharju ei enää houkuttele verestämään vanhoja muistoja. Hän kävi muutama vuosi sitten kävelyretkellä ko. harjualueen laidalla, mutta kaikki se entinen oli sananmukaisesti poispyyhkäisty. Hän palasi pettynään eikä nähnyt aiheelli-seksi jatkaa pitemmälle.

Kehräjäkannan on 1940-luvun alku-vuosina täytynyt olla todella vahva, koska kymmenkunta lintua kuului yhteen pis-teeseen. Jos tutkija olisi takseerannut koko harjun pituudelta, laulavia koiraita olisi varmaan kertynyt kymmenittäin. Kaikki eivät tietysti välttämättä olleet pesiviä. Juuri ennen sotia raivatulla lentokentällä saattoi seurata useiden yksilöiden hyönteispyyntiä. Verkko-pyynti rengastusta varten olisi ollut mahdollista.

Kanalinnuista

Teerikannat olivat 1940-luvun jälki-puoliskolla vahvat, eikä niissä näkynyt syklisiä kannanvaihteluja. Talviparvi-en koko oli jopa 300-400 lintua, joista riitti metsästettävää kotitarpeiksi. Tavalli-nen pyyntitapa oli kuvilta ampuminen, jota Saarnisuo muistelee ristiriitaisin tuntein: nykyisten periaatteittensa mu-kaisesti hän ei tarttuisi pyssyyn. Toi-saalta linnunliha tuli tarpeeseen. Saarni-suolla on myös se mielipide, että kuvilta ampumisella saattoi olla teerikantaa ja-lostava vaikutus, koskapa se tuntui kohdistuvan yli-ikäisiin kukkoihin.

Saarnisuo lienee ollut ainoa metsästäjä lähipitäjätkin huomioon ottaen, jolla oli houkutuslintuina aidot täytetyt teeret.

Soitimelle hän vieläpä järjesti narusta nykimällä pyöritettävät kuvat. Saaliskin oli siten aivan omaa luokkaansa. Se herätti tietysti kateutta, ja latvalintujen houkuttimiksi asetetut täytetyt teeret ammuttiin "vahingossa" piloille.

Toinen pyyntitapa oli talvinen yö metsästäys. Kieppiin laskeutuneista kahdesta parvesta tulen valossa nuijimmalla saatiin repullinen lintuja. Pyynti edellytti suurta malttia eikä onnistunut pyryllä tai kirkkaalla kuutamolla. Lienevätkö nuoret miehet tulleet mietti-neeksi, miten ikivanhan suomalais-ugri-laisen eräkuulttuurin perillisiä olivat?

Erikoislaatuinen moderni "metsästysmuoto" oli talvinen sähkölinjojen alusten kiertely ja möykkyjen potkiminen, joka tuotti sekin teeri- ja metsopaisteja!

Riekkoja asusti tuolloin Suonenjokivarren, varsinkin Kimpanlammen, pajukoissa, ja niitä riitti myös ansoihin. Peltopyy oli jo tuolloin harvinainen, siitä on muistissa yksi ainoa parvihavainto.

Petolinnuista

Niilo Saarnisuo varhaisimpia lintumuistoja ovat kanahaukat, jotka verottivat hänen tätinsä kanoja Iisveden Kuninkaansaareissa. Siipikarjaa jouduttiinkin pitämään enimmäkseen sisällä; ulos ne voitiin päästää Niilo-pojan paimennuksessa. Siitä huolimatta kanahaukat toisinaan iskivät. Talon kukko oli erikoisen hurjaluontoinen ja koki puolustaa laumaansa kanahaukkoja vastaan usein siinä onnistuenkin, kunnes kohtasi itseään vahvemman naaraskanahaukan.

Kuninkaansaaren tiheä kanahaukkakanta oli yleisesti tiedossa, ja parhaana

vuotena Niilo löysi sieltä kolme pesää. Saaressa ei haukkoja ammuttu, eikä pesien hävittäminen olisi juolahtanut mieleen. Ainoat linnunpesät, joita poikavuosina tuli kehotuksesta hävitetyksi, olivat räkättirastaan pesiä.

Huuhkaja oli olemattomissa 1940-50-luvuilla, jolloin huuhkajahavainto oli lehti uutisen arvoinen asia (siinä missä hirvenkaatokin!). Sen sijaan viirupöllöjä oli runsaasti ja niitä myös ammuttiin ja tuotiin täytettäväksi. Isän menettäminen sodassa aiheutti sen, että orastava toive biologian opintoihin jäi taka-alalle perheen toimeentulon turvaamisen myötä.

Kapeensalo

Vuonna 1952 Niilo Saarnisuo avioitui rautalampilaisen tytön kanssa. Kesällä 1954 alkoi pitkäaikainen traditio yhdessä lankomiehen, Lauri Purasen kanssa: jokakesäiset lakanpoiminta- ja onkiretket Rautalammilta käsin Suonenjoen Kapeensalon alueelle. Hikilakoiksi miehet marjasaalistaan kutsuivat eivätkä aiheetta: ennen valtatie 9:n valmistumista lakkasuo oli monen tunnin pyörä- ja patikkamatkan takana.

Retkikohde oli tuolloin metsätaloudellista nolla-aluetta, ja sen erämaaluonne mykisti kaupunkilaisen. Pohjantikka nakutteli menomatkalla. Tervapääskyt pesivät kelohonkien tikankoloissa. Lakkasuo keskellä olevalta lammelta löytyi vanha tuttu, kaakkuri kaksine poikineen. Myöhemmin vuosina kaakkuri löytyi säännöllisesti, toisinaan yhden, toisinaan kahden poikasen kanssa. Pesimätulos oli hyvä, koska häiriötä ei voinutkaan olla: lampi oli vain kovakuntoisten

miesten ulottuvilla, eikä lakkareissuilla näkynyt vastaantulijoita. Lammesta sai ongella ahventa sotilasrepullisen verran. Kaakkurin kalavedet olivat toisaalla.

Retkiperinne jatkui valtatie 9:n valmistumiseen asti eli 1970-luvun alkuun. Saarnisuo on kahdesti käynyt alueella autolla sen jälkeen, mutta hohto on tietysti poissa.

Konservaattorin toimenkuva

Niilo Saarnisuo on pitkän linjan lintumies, joka ehti rengastaakin 21 vuotta. Konservaattorin työt eläinmuseossa hän

aloitti v. 1975. Höyhenten pöllyttämissen muututtua ammattimaiseksi rengastus sai jäädä. Museokonservaattorin tehtäväkenttä on niin laaja-alainen ja monipuolinen, että sen tarkempi analysointi on tässä tarpeetonta. Kuitenkin kaiken taustalla pitää olla vankka biologinen ote. Saarnisuo on kohdalla työ on tietenkin täysin lintupainotteinen, sillä hänen vastuullaan on museon tieteellisten nahkakokoelmien kartuttaminen ja hoito. Linnun matka museon täydestä pakastimesta kestäväksi nahkanäytteeksi kestää noin kaksi vuotta. Tieteellisesti kiinnostavissa tapauksissa tietenkin ohitetaan varsinainen rutiinityöskentely.

Niilo Saarnisuo ihastelemassa Kapeensalon ikimetsää. Kuva vuodelta 1954.

Saarnisuo korostaa, ettei hänellä ole tutkijan koulutusta. Se ei kuitenkaan näytä estäneen keräämästä kunnioitettavaa lintutiedon määrää. Hänen tutkittavakseen joutuvat monet vaativat kysymykset. Jopa rikostutkinta tarvitsee konservaattoria, joka joutuu laatimaan painavan lausuntonsa joutsenen tai merikotkan kuolinsyystä.

Linnut ovat valloittaneet niin suuren reviirin hänen elämästään, että työ- ja vapaa-aikakin ovat onnistuneesti sekoittuneet. Hän toteaa lopuksi tuntevansa suurta tyydytystä antamastaan työpanoksesta eläinmuseolla. Antaahan se toivotavasti osaltaan oman apunsa Suomen lintutieteen korkeaan tasoon.

Ajankohtaista

Polkupyöräpinnakisa 1.6. 1991

Kesäkuun alussa järjestettiin pinnaralli, jossa oli sallittu vain ruisleipämootorilla toimiva kulkuneuvo. Lossin käyttö sentään sallittiin. Aikaa oli käytettävissä 15 tuntia. Mukaan ilmoittautui seitsemän joukkuetta.

Voiton tässä etukäteen tiukassa ja varkaute-laisille povatussa rallissa veivätkin yllättäen nilsiäis-siilinjärveläinen porukka Juhani Rissanen, Kalle ruokolainen ja Markku Ukkonen. Remmi kokosi peräti 111 lajia liikkuen Siilinjärven ja Maaningan alueella. Lajilistalta löytyy mm. mustakurkku-uikku, joutsen, kanadanhanhi, kalasääski, mehiläishaukka, ampuhaukka, tuulihaukka, kurki, tylli, suokukko, punajalkaviklo, viirupöllö, pikkutikka, mustavaris, niittykirvinen ja pohjansirkku. Puutteena oikeastaan vain käpytikka. Kilometrejä kertyi vajaa sata. Lajimäärä oli samalla myös uusi Pohjois-Savon päivänpinaennätys viiken verran (nykyinen 120 tekijät Osmo Huupponen, Heikki Kotilainen ja Paavo Liimatta 8-9.6.).

Voittajien takana onkin sitten tiukka varkaute-laisrintama, jonka tiimit liikkuvat Varkauden ympäristössä. Kilometrejä lienee porukalleen kertynyt noin 60. Kakkosina olivat Timo Immonen ja Heikki Kotilainen saaden lajimäärän 97. Parempia lajeja olivat mm. luhtahuitti, meriharakka, pikkutikka, pensassirkkalintu, viitasirkkalintu, kultarinta, mustapääkerttu, pikkuvarpunen ja tikli. Puutteita olivat mm. heinätavi, tukkakoskelo, varpushaukka, selkälökki, tiltalti, töyhtötiainen, järripeippo ja peltosirkku.

Seuraavina Osmo Huupponen & Jarmo Pirhonen 94 lajillaan. Mainittavia heillä oli kalasääski, luhtakana, pikkutikka, pussitiainen, pyrstötiainen ja pikkuvarpunen sekä puutteina lapasorsa, varpushaukka, lehtokurppa, pikkulokki, tiltalti, järripeippo ja peltosirkku.

Niukasti ilman mitalia jäivät Antero Lindholm ja Juha Piipponen. Tulos oli 91 lajia. Hyviä lajeja olivat mm. kalasääski, meriharakka, metso, luhtahuitti, viitasirkkalintu, luhtakerttunen, idänuunilintu, pussitiainen ja pikkuvarpunen, puutteena mm. lapasorsa, var-

pushaukka, pyy, pikkulokki, töyhtötiainen, mustarastas, tiltalti, järripeippo ja peltosirkku.

Viidentenä tiimi Harri eli Harri Hölttä, joka yksinään kokosi 88 lajia. Listalla oli mm. mustakurkku-uikku, lapinsirri, lampiviklo, suopöllö. Listalta puuttui pyy, lehtokurppa, harmaalokki ja tiltalti. Varpaisjärven, Lapinlahden ja Nilsian suunnasta kertyi n. 80 km.

Toiseksi viimeisinä Erkki Björk, Eelis Rissanen ja Adrian Royle. Ulkomaalaisvahvistukseen ei auttanut vaan lajimäärä jäi 84:ään. Lajeista voi mainita merimetson, mustapääkerttunen, idänuunilinnun ja tiklin. Listalta puuttuivat jouhisorsa, heinätavi, punasotka, nokikana, pyy, selkälökki, harmaalokki ja törmäpääsky. Remmi liikkui Erkin imussa Kuopion ja Leppävirran alueella n. 130 km.

Viimeisiksi jäivät Savon Sanomain valokuvamallit Aimo Hartikainen ja Jaakko Kettunen 81 lajillaan toimittajan jarruttaessa matkantekoa. Hyviä lajeja olivat mm. Asio sp. ja kuhankeittäjä. Puutteina olivat isokoskelo, pyy, rantasipi, tiltalti ja töyhtötiainen. Pojat liikkuvat Kuopion Riistaveden suunnassa n. 50 km.

Tiimi EB, AR ja ER käyttämässä ainoaa sallittua moottrijoneuvoa. Kuva: Eelis Rissanen.

Koko kisassa saavutettu lajimäärä oli 133, joka on mukavaa luokkaa. Mielenkiintoista on lajien hajonta eri porukoiden kesken, mutta siinäkin rallin idea piileekin. Lajilistoista voisi poimia muutamia mukavia lajeja, jotka löytyvät lähes kaikilta joukkueilta: härkälintu, kaulushaikara, ruskosuohaukka, pikkutylly, viitakerttunen, korppi, kuusitiainen ja hemppo. Vastaavasti lajeja, joita havaittiin vähän

olivat kuikka, joutsen, petolinnut (erityisesti varpushaukka), pikkulepinkäinen, tiltalti, urpiainen ja käpylinnut.

Kisasta voisi todeta yhden kerran kokemuksen jälkeen lajin fyysisenkin raskauden huomioon ottaen, että eiköhän yritetä ensi vuonna uudestaan!

EELIS RISSANEN

HUOM! Yhdistys ja OK-opintokeskus järjestävät ensimmäisen syyskokouksen aiemmin ilmoitetusta poiketen 23.9. maanantaina Kuopion Museolla klo 18.00. Esitelmöitsijänä Jarmo Pirhonen ja hän jatkaa sarjaa "ulkomaiset lintukohteet" näyttämällä dia-kuviaan aiheesta Portugalin linnusto. Tervetuloa mukaan.

Yhdistys järjestää 28.9. säävarauksella lauantaina syysretken Kuopion Puutossalmelle. Kokoontuminen linja-autoasemalla n. klo 7.00, jossa jakaudumme pikkuautoihin. Lisätietoja voi kysellä Eelis Rissaselta, puh. (971) 234 407, jolle voit soitella viimeistään 27.9. mahdollisista muutoksista. Mukaan on syytä varata lämpimiä ja mielellään myös tuultapitäviä vaatteita.

OK-Opintokeskus ja Kuikka järjestävät 22.11. perjantaina syksyn toisen yleisen kokouksen klo 18.00 Kuopion Museolla. Ohjelmassa on ainakin katsaus Siilinjärven Raasion kahlaajasyksyyn ja mahdollisesti myös jotakin muuta. Ohjelmasta sekä mahdollisista muutoksista ilmoitellaan lähempänä.

Perinteisesti järjestämme talvipinnakisan 6.12. perjantaina. Tästä ilmoitellaan lähempänä ajankohtaa tarkemmin. Yhteyshenkilönä toimii Heikki Kotilainen, puh. (971) 119 875.

On aika palautella kevään 91 kevätmuuttohavaintoja. Samalla voi myös palautella aikaisten keväiden 89 ja 90 muuttohavaintoja, lähinnä mikäli ne ovat saapumisennätyksiä tai aikaisempia, kuin tässä lehdessä mainitut havainnot.

Olemme tilanneet auringonkukansiemeniä lisää. Säkkipoot lienevät entiset 6 kg:n ja 25 kg:n. Myyntihintaa ei ole vielä päätetty. Yhteyshenkilönä toimii Jaakko Kettunen, puh. (971) 344 443.

Syksyn yhteishavainnointipäivä on 21.9., mikäli lehti nyt ehtii ilmestymään ennen sitä päivää.

Olemme vihdoin viimein saaneet yhdistyksellemme **logon**. Sitä on saatavana joko tarrana tai hihamerkinä. Merkkejä on saatavana kokouksista sekä seuraavilta henkilöiltä:

Aimo Hartikainen

Harri Hölttä

Jaakko Kettunen

Eelis Rissanen

Kalle Ruokolainen

Valitettavasti emme voi postitse lähettää merkkejä muuta kuin siinä tapauksessa, että niitä on tilattu vähintään 50 mk:n arvosta. Mikäli haluat ostaa pienemmän määrän merkkejä, niin voit siinä tapauksessakin ilmoitella halukuudestasi em. henkilöille. Nämä voivat mahdollisesti lähistöllä liikkeussaan toimittaa merkit perille. Tarroja saa hintaan 6 mk/kpl ja hihamerkkejä 10 mk/kpl.

Pidä kiirettä tai voit jäädä ilman!

Tiedoksi rengastuslupaa tai tenttituloksen korotusta haluaville. Tässä syksyn aikana olisi tarkoitus järjestää joko Kuopiossa tai Siilinjärvellä perustentti. Kaikkia kiinnostuneita pyydetään ottamaan yhteyttä Ukkosen Markkuun jotta tiedetään olisiko osallistujia tulossa tarpeeksi ko. tentin järjestämiseksi.

POHJOIS-SAVON LINTUTIETEELLINEN YHDISTYS KUIKKA
Kuopion Museo, Kauppakatu 23, 70100 Kuopio

HALLITUS 1991

Puheenjohtaja

Eelis Rissanen

Sihteeri

Kalle Ruokolainen

Taloudenhoitaja

Aimo Hartikainen

Varapuheenjohtaja

Jussi Helppi

Muut jäsenet

Jaakko Hakkarainen

Mika-Petri Harju

Harri Hölttä

Jäsenmaksut 1991: Jäsenmaksu ja Siivekkään tilausmaksu 60 mk, perhejäsenmaksu 15 mk (ei lehteä). Maksut tilille PSP KU 6606 822. Yhdistys toimii Kuopion Luonnonystävien yhdistyksen yhteydessä.

Ohjeita kirjoittajille

Kaikenlaista lintuihin liittyvää, niin tieteellistä kuin viihteellistä aineistoa otetaan mieluummin vastaan. Käsikirjoitus selvällä käsialalla tai mieluiten koneella. Levykkeellä olevat käsikirjoitukset ovat helpoimmin muokattavissa. Toimitus auttaa kielenhuollossa ym. teknisissä seikoissa, eivätkä vaatimukset ole ankaria. Myös valokuvista ja piirroksista on pulaa. Aineiston voi lähettää toimittajille suoraan tai keskustella ensin suunnitelmista.

PMM
sopimus

70100/190